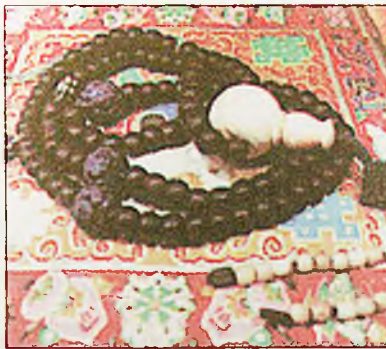

**БУРЯАД
НУРАЛСАЛАЙ
ТАЛААР ШЭНЭ
ҮҮСХЭЛ**

5 Н.

**Пунцэг
БАЛДАНДОРЖИЙН
ХЭЖЭНГЫН
ДАСАНАЙ
ТҮҮХЭ**

15 Н.

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Буряад Үнэн

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай сонин

2014 оной сентябрийн 24 Среда

№ 36 (21986) (901)

Гарагай 4 www.burinen.ru

ХИХ НОМОЙ ДУГУЙЛАН УРИНА

Буряад Республикын Правительствын болон өөрынгөө зүгөө ХИХ Номой дугуйланай хабаадагшад болон эмхидхэгшэдые халуунаар амаршалнаб!

Буряад Республика Росси гүрэн дотороо түрүүшүүлэй дунда жэл бүхэндэ номой яармаг үнгэргэжэ эхилхэн юм.

Номой дугуйлан үнгэргэлгэ хадаа номдо дуратай хүнүүдтэ болон мэргэжэлтэдтэ номой халбарин шэнэ шэглэлнүүдтэй танилсаха арга олгодог, номой дэлгүүрэй үргэдхэлгэдэ болон хизаар ороноо шэнжэлгын литературын хүгжэлтэдэ туһалдаг.

Жэлхээ жэлдэ Дугуйланнай хабаадагшад болон айлшадтаа шэнэ юумэ дурадхаад лэ байдаг. Хэмжээ ябуулгануудайнь дунда түрүү хэблэлнүүдэй болон хэблэгшэдэй хабаадалгатай номой үзэсхэлэн-яармаг, уран зохёолшодтой уулзалганууд, шэнэ номуудтай болон хэблэлнүүдтэй танилсалга, электрон түхэлэй хэрэгсэлнүүдэй яармаг үнгэргэгдэдэг.

Мүнөөшье жэлдэ та бүгэдэниие һонин нээлгэнүүд хүлээнэ, соёлой болон ажал хэрэгэй талаар хэрэгтэй харилсаа холбоонууд тогтоогдохо гэжэ бата найданаб.

Амжалтануудые, мартагдашагүй уулзалгануудые бултандатнай хүсэнэб.

**Буряад Улсын Толгойлогшо –
Буряад Улсын Правительствын Түрүүлэгшэ
В.В.НАГОВИЦЫН.**

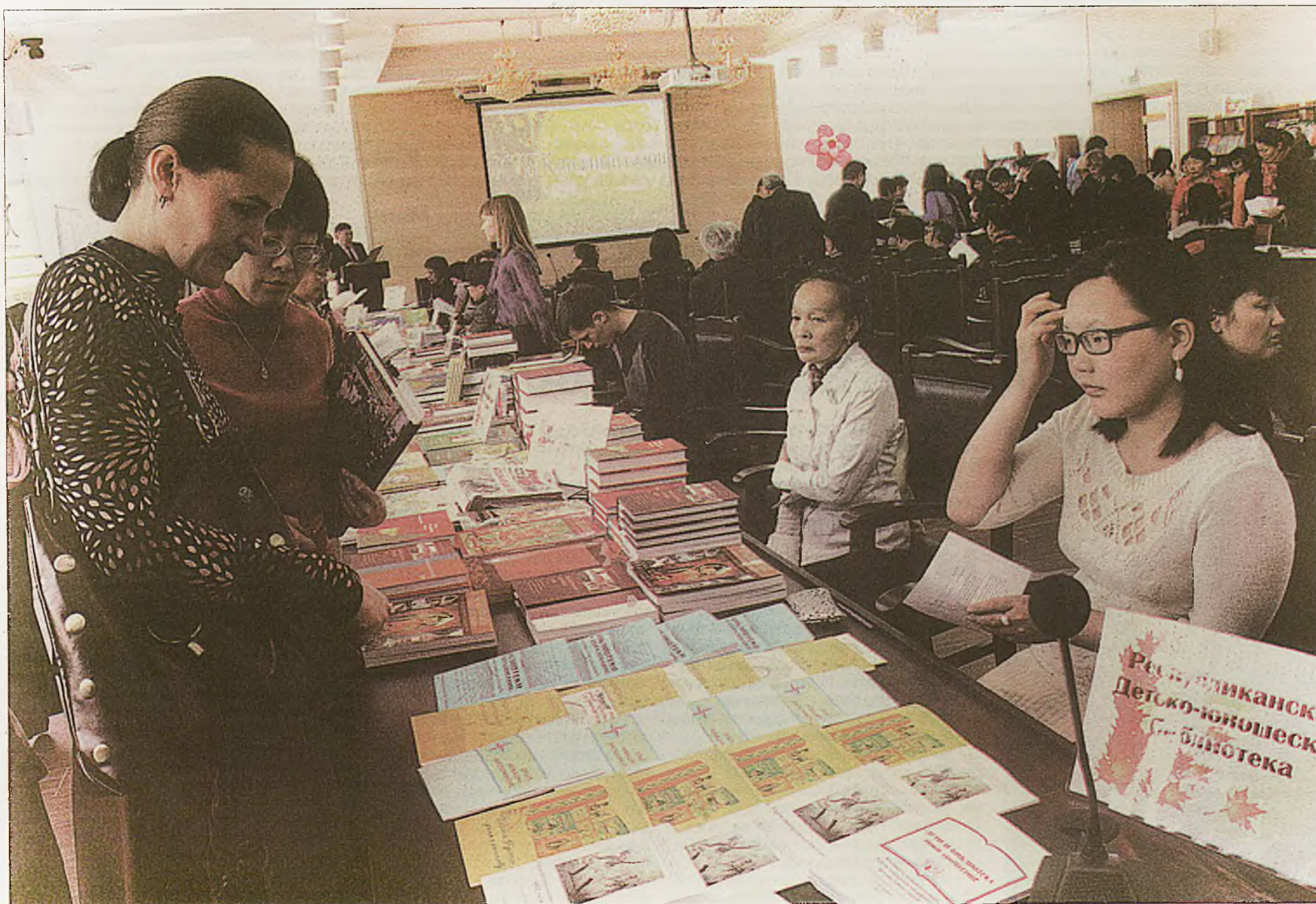
Номой дугуйланай хабаадагшад болон айлшад!

Мүнөө ХИХ Номой дугуйлан ажалаа эхилхэнь гэшэ. Эдэ жэлнүүдэй туршада тус хэмжээ ябуулга республикымнай олонитын, соёлой ажабайдалай тон мэдээжэ үйлэ хэрэгүүдэй нэгэн болонхой, намарай эхинэй болон нуралсалай шэнэ жэлэй ялас гэмэ шэнжэ гэжэ тодоронхой. Түрүү хэблэлнүүд, ном худалдадаг эмхинүүд эрхим туйлалтануудаа эндэ харуулдаг.

Соёлой жэлдэ үнгэргэгдэжэ байһан Номой дугуйланнай соёлой болон ажал хэрэгэй харилсаа холбоонуудай талаар шэнэ арга боломжонуудые нээхэ, номой дэлгүүртэ эрхим жэшээ боложо үгэхэ гэжэ бата найданаб. Мүнөө жэлдэ нёдондонойхидол адляар Дугуйлан Буряад Республикын Үндэһэтэнэй номой сангай хэмжээнһээ гараха. Театрай урдахи талмай дээрэ уран зохёолшодой, хүгжэмшэдэй, ном худалдадаг эмхинүүдэй хабаадалгатай һонин хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэхэ.

Дугуйланай хабаадагшадта ашаг үрэтэй хүдэлмэри, харин айлшадтань номой найхан оршомтой харилсаанай баяр хүсэнэб.

**Буряад Улсын соёлой министр
Т.Г.ЦЫБИКОВ.**

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг

ЕХЭ ЗАМАЙ ЭХИН

Физическэ культура бүхыдөө соёлой шухала хуби гэжэ мэдээжэ. Хэр үгһаа хойшо хүн ямаршые хорилго хэхэдээ, гансашье бэе махабадаа найжаруулна бэшэ, доторойнгоо гол шангална, ухаан сэдхэлээ хүгжөөнэ гээшэ. Дасаншые ерэхэдээ, 108 дахин һунажа унан, гороо хэдэгбди. Үшөө зүблэлтэ засагай үедэ минии нагаса абгай Сырен Сындеевна Галбаһаа Ивалгын дасан ерэхэ, гороо хэхэдээ, хүсэ шадал нэмэбэб гэжэ ходо хэлэгшэ һэн. Үнэхөөрөөшье, тэрэ дохолхоёо болишодог бэлэй. Иигээд хаража үзэхэдэ, энэмнай баһал бээе хорилго, физкультура болон ха юм даа.

Бээе хорилго тухатай гэжэ үнэинэй гэршэлэгдэнхэй. Харин спорт хадаа бэе махабадай болон ухаан сэдхэлэй талаар эрхим шанар туйлахын тула уласхоорондын хэмжээнэйшье мурьсөөнүүдэй дүримүүдтэ сахигдадаг физическэ упражненинүүдэй хамтарал гээшэ. Тиимэһээ бүхы гүрэнүүдтэ физкультура спорт хоёрой хүгжэлтэдэ нилээд ехэ анхарал хандуулдаг. Хитад, США, Япон, Канада мэтын экономика талаар хүгжэнги гүрэнүүд энээниие гэршэлнэ – ехэнхи ажаһуугшадын бээе хоридог юм. Манай Президент Владимир Путиншые хүн зонойнгоо элүүртэ ехэ анхарал хандуулдаг. “Элүүр бэе соо элүүр ухаан сэдхэл” гэнэн сэсэн баталамжа Владимир Владимировичта хоһон үгэнүүд бэшэ. Нүүлэй үеын үүсхэлнүүдэйн нэгэн “Ажал болон хамгаалгада бэлэнби” (“Готов к труду и обороне”) гэнэн комплекс тухай Зарлиг байгша оной сентябриин 1-һээ хүсэндөө ороо.

Буряадай миллион тухай ажаһуугшадһаа 242578 хүн физкультура болон спортоор бээе хоридог байна. Энэнь 28,1 процент гээшэ. 2020 он болотор 31 процентдэ хүрэхөөр түсэблэгдэнхэй, харин бүхыдөө Росси доторхи хэмжээн 40 процент бүридхэхэ ёһотой. Манай республикада бүхы бүлэгэй хүнүүдэй тус хүдэлөөндэ хабаадуулагдаагүй байһаниинь харамтай. Жэшээнь, эрэмдэг бээе тэй зоной оройдоол 2,7 процентнь стадион болон спортзалнуудта

ябадаг байна. Иимэ тоо, баримтануудые Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олоонитын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хорооной түрүүлэгшын орлогшо, ушугаар Россиин габьяата хоригшо Игорь Марковец хая үнгэргэгдэнхэн “2020 он болотор Буряад Республикада физическэ культура болон спорт хүгжөөлгын хараа түсэбүүд” гэнэн асуудалаар парламентска хэлсэлгэнүүдэй үедэ дуулгаа юм. Игорь Васильевичай хүтэлбэрилһэн хүдэлмэрийн булэг Улаан-Үдэдэ, республикын аймагуудта уулзалгануудые үнгэргэжэ, тус асуудалда хабаатай бүхы дутуу дундануудые, һайншые таллануудыен шэнжэлэн элирүүлээ. Тиин 1706 спортын объектүүдэй оройдоол 50-дань эрэмдэг бээе тэй зоной сагаа тухатайгаар үнгэргэхөөр зохистой эрхэ байдал тогтоогдонхой. Республикадаманай мэргэжэлтэд хомор: жэл бүхэндэ физическэ культурын факультедһээ залуу мэргэжэлтэд урган гарадагыһаа, тэдэ шэглэлээрээ хүдэлнэгүй. Гол шалтаганиинь – бага салин. Тиин мүнөө дээрээ дунда зэргээр 45-50 наһатай хоригшод болон заагшад хүдэлнэ.

Үгэ хэлһэн хүнүүд булта шахуу гэр шадар наада эмхидхэдэг инструкторнуудай ажалые үндэрөөр сэгнээшье наа, иимэ хүнүүд дуталдана гэжэ тэмдэглээ. Юуб гүбэл, нэгэ инструктор аяар 5000 хүниие абажа ябаха баатай болоходоо,

хаанаашье хүрэнэгүй. Ядахын сагта 2500 хүнтэй хорилго хэбэл, ямар нэгэн ашаг үрэ гараха һэн.

Улаан-Үдэ хотын физическэ культура болон спортын управлениин начальник Елена Сандакова муниципальна байгууламжануудта физкультура болон спортын хороонуудые эмхидхэхэ шухала гэжэ онслоо. Депутат, спортын габьяата мастер Сергей Леонов хүдөөдэ үнгэргэгдэдэг Үбэлэй болон Зунай спортын наадануудай түхэл хубилгажа, спортын бусад зүйлнүүдээр баяжуулха дурадхал оруулаа. 11-дэхи СДЮСШОР-ой директор Иван Козыревой хэлһээр, Хүүгдэй болон эдиршүүлэй спортын һургуулинуудта хорилгын болон мурьсөөнэй гэнэн хоёр шэглэлээр бэлдэлгэ бээлүүлэгдэдэг байна. Тиин хэрбээ түрүүлшын шэглэлээр хэрэгүүд яһала бараг наа, мурьсөөнэй шэглэлэй байдал ехэ тулюур. Мүнгэнэй хангалга гэжэ үгы шахуу, хоригшод эндэ-тэндэһээ өөһэдэнь аргаар мүнгэ бэдэржэ зободог.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үндэһэн спорт ехэ хүгжэжэ байнхай. Мүнөөнэй байдал болон саашанхи хүгжэлтэ тухайн этноспортын федерациин президент Алексей Гыргенов хөөрөжэ үгөө. Спортын

ветеран Виктор Ерохин хэээ нэгтэ спортын туйлалтануудаараа сүүрхадэ байһан Тарбагатайн аймагтахи мүнөөнэй доройтонги байдал тухай һануулаа. Арадай Хуралай депутат Игорь Зубарев эрэмдэг бээе тэй хүнүүдэй дунда спорт хүгжөөлгын тула амяараа тусхай түб хэрэгтэй гэжэ һанамжяа мэдүүлээ. Ахамад врач Ярослав Шубин Түб стадиной гурбадахи дабхарта аргалалгын физкультурын диспансерэй ашгалагда тушаагдахада, ямар арга хэгдэдэг болохоб гэжэ тодорхойгоор хөөрөө...

Үбэлэй Олимпиин нааданууд үнгэрөө, удангүй Зунай Олимпиин нааданууд-2016 эмхидхэгдэхэ. Тиимэһээ ехэ спортдо, илангаяа мүнгэнэй талаар хангалгын асуудалда баһал анхарал хандуулагдаа. Эндэ засаг түрэ болон олзын хэрэг эрхилэлгэ хүсэ шадалаа элсүүлхэ ёһотой. Оройдоол нэгэ-хэн лэ мэргэжэлтэ тамиршаниие бэлдэхын тула хэдэн миллион түхэриг гаргашалагдадаг ха юм. Буряад орон бэлигтэй хүбүүд, басагадаар баян. Зүгөөр тамиршадангаа һайн байдал бэдэржэ, ондоо регионууд руу гаража ошошье болуулхын тула нилээд ехэ мүнгэн хэрэгтэй. Гүрэнэй дэмжэлгэ харуулан тоо, баримтануудые

абаад үзэхэдэ, 2013 ондо 465 миллион түхэриг гаргашалагдаа наа, мүнөө жэл тэрэнь 40 миллионоор хороогдоод, ерэхэ жэлдэ оройдоол 191 миллион баталагданхай. Энээниие юун гэжэ ойлгохобши!? Ушу, тхэквондо болон барилданай түхэлэй бусад зүйлнүүдээр үндэр амжалтануудтай хадаа зүүн зүгэй барилдаануудай түб байгуулхаяа һананабди гэжэ үшөө хэлэнбди. Ямар аргаар энээнэ бээлүүлхэбиди?

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Владимир Матхановой үгэ хэлэхэдэ, эндэ сугларашадай бүхы һанамжанууд болон дурадхалнууд анхарагдаха гэнэн найдал түрөө. Түгэсхэлдөө Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олоонитын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хорооной түрүүлэгшэ Цыденжап Батуев бүгдэндэ баяраа мэдүүлээ. Үнэхөөрөөшье, ехэл тухатай, тон хэрэгтэй хөөрэлдөөн дэлгэрээ. Энэ хэмжээ ябуулга хүтэлбэрилһэн Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевичэй онсолһоор, иихэдэ ехэ замай эхин табигдаба гээшэ.

Валерий СЫДЕЕВ.

Улаан-Үдэ хотын Сөведэй депутатууд мэрые һунгаба

АЛЕКСАНДР ГОЛКОВ ДАХИН ҮНДЭР ТУШААЛДА ЫУУБА

Сентябриин 22-то Улаан-Үдэ хотын Сөведэй 5-дахи зарлалай депутатуудай түрүүлшын сессии болобо. Заншалта ёһоороо, эгээл энэ сессии дээрэ харюусалгата тушаалнуудые эзэлхэ хүнүүд һунгагдаа.

Ниитэ дээрээ 16 асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой байһан аад, депутатууд оройдоол арбыень зүбшэжэ үрдээ.

Сессиин эхин дээрэ Буряад Улсын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын үгэ абажа, шэнээр һунгагдаһан депутатуудые амаршалба. Мүн тиихэдэ урдахи зарлалда хүдэлһэн габьяатанда удха түгэлдэр хүдэлмэри ябууланайн түлөө баярые хүргэнэ һэн.

Улаан-Үдэ хотын Сөведэй депутатуудтай суг асари ехэ ажал ябуулжа үрдээбди. Хотомнайшые һайхан болон, зоной ажабайдалшые һайжарна. Теэд бээе һула табихамнай үшөөл эртэ. Хэхэ юумэн ехэ, - гээд Вячеслав Наговицын хэлэхэ зуураа:

Мүнөө һунгагдагша депутатууд мүн лэ аша үрэтэйгөөр, үлүү булуу арсал-

даа зүрилдөөгүйгөөр ажалаа зохёохо гээд найданаб, - гэбэ.

Улаан-Үдэ хотын мэрээр хэн һунгагдагша ааб гэнэн асуудал дээрэ Буряадай ниислэл хотын олохон ажаһуугшад сентябриин 22-то болготого болоһон лэ байха. Улаан-Үдэ хотын Сөведэй депутатууд хамагнаа түрүүн секретариатда хүдэлхэ зоноо элирүүлээд, удаань Тоололгын комиссиин гэшүүдые һунгаад, мандатна комиссиин гэшүүд болон тус тустань түрүүлэгшэнэрые һуулгананайнгаал һүүлдэ хотынгоо засаг бариха хүнэйнгөө нюуса һунгалтада хабаадаба.

Тоололгын комиссида орохо табан хүнүүд урдань эмхидхэгдэнхэн суглаан дээрэ эли болоһон аад, мүнөө шууяан гаража, үшөө дүрбэн хүн тэрэ комиссиин бүридэлдэ орохо дуратай байһанаа мэдүүлбэ. Тиихэдэнь һунгалта зарлагдажа, урид тодорхойлогдон табан хүн илалта туйлаа. Удаань мэрые һунгаха тухай бюллетень дээрэ бэшээтэй мэдээсэлһээ боложо, буха ехэ арсалдаан гараба.

Улаан-Үдын мэртэ кандидат Алексей Хандархаевай мэдүүлһээр, нюусаар һунгаха үедөө депутат бүхэн өөр өөрынгөө тэмдэг зааха баатай болоно. Тиихэдэ хэн хэнэй түлөө һунгааб гэнэн асуудал нюуса бээе болошоно ха.

Николай Будув депутатай тэмдэг табиһынгаа орондо юрын һунгалтада табидаг лэ тэмдэг табия гээд дурадхаба. Теэд шууяа татагшадай үгэнүүдые бусад депутатууд дэмжэбгүй.

Тиин нюуса һунгалтын дүн гаража ерэхэдэ, Александр Голковой түлөө 18 депутат дуугаа үгэһэн байшаба. 11 хүн Алексей Хандархаевые дэмжээ.

Удаань Улаан-Үдын Сөведэй хороонуудай гэшүүд һунгагдаа. Депутатуудай зүбшэжэ үрдээгүй 6 асуудалнууд удаадахи сессиин түсэбтэ оруулагдаба.

**Герман НАМЖИЛОВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фотозураг.
Баир ЖИГМИТОВ
оршуулба.**

Буряадай хонин ажахын хуби заяан

ХОНИНОЙ НООҢОНОЙ СЭН

Буряад Улсын хонишод байгша ондо 500 тонно хайншье, муушье шанартай нооһо энэ зундаа хайшалаад, хадагалжа, дараанда баряад байна. Тэрэнэй 210 тонно хүдөө түрүү ажахынуудта бии. Айлай хотон соо 170 тонно нооһон хайшалагдаба. Олзын хэрэг эрхилгэшэ, фермер гээд өөрыгөө бүридхэн зон 120 тонно нооһо нөөсэлэнхэй.

Шэрүүн болон тэрээнһээ нэгэ бага һэнэгтэй нооһон 350 тонно болохо. Харин нарин сэмбэ болохо, хайн шанартай нооһон Буряад нютагуудта үсөөн дайралдана. Тэрэ 150 тоннодо хүрэнэ гээд тоо баримтанууд харуулна.

Хүдөөгөөрхин хонинойнгоо нооһо хизаарлагдамал харюусалгатай "Наран" нийгэмдэ тушааха тухайгаа мэдүүлээд байна.

Худалдаанай "Наран" байшанай генеральна директор О.Р.Пак иигэжэ мэдээсэнэ. Шэрүүн болон тэрээнһээ бага сага һэнэгтэй гэжэ тоологдодог нооһоной 1 килограммын 10 түхэриг татана. Харин нарин сэмбэ болохо, хайн шанартай нооһоной эзэн мүн лэ 1 килограмм тушаабал, 40 түхэриг халаһандаа хэхэ.

Харин дан абаха танаггүй гээд мэргэжэлтэдэй сэгнэнэн нооһоной түлөө "Наран" солхообшье түлэхэгүй. Тиимэ яндан нооһотой байбал, хонишон тэрэнэй бандиин шоройдо абаашажа хаябал, шүүхэ юм ха.

Гэхэ зуура худалдаанай "Наран" байшанда энэ жэлдэ оройдоол хониной 100 тонно нооһон хэрэгтэй.

ХОНИ ХАЙШАЛХАНЬ ХЭЛСЭЭТЭ

Буряад Улсын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой яаман 2014 ондо хонин ажахынуудыг дэмжэхэ талаар тусхай программа зохёон байна. Тиин тэрэнэй ёһоор, 1 килограмм шэрүүн нооһо тушаан хонишондо гүрэн 15 түхэриг түлэхэ зэргэтэй. Харин хайн шанартай 1 килограмм нооһо тушаан хүн 40 түхэриг гүрэнһөө абаха юм ха.

Теэд бодото дээрэн харахада, юрын хонишон 1 килограмм нооһо хайшалжа абахын тула өөрынгөө халаһан соохи 80 түхэриг гаргашална ха. Буряад Улсын бүхы нютагуудтамнай зайн гал үнэтэй. Хони хайшалдаг хайшанууд хуу зайн галаар хүдэлнэ. Тиигээдшье улаан гараараа хони хайшалха зүрхэтэй басагад, хүбүүд жэлһээ жэлдэ үсөөн болоно. Хони хайшалдагшье зон хэлсээтэй болонхой. Миинтээр хайшалха хүн бүришье олдохогүй.

Энэ зун хони хайшалалгын хаһа со-

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

Бүмбэр сагаан хонидой нооһоор эгээл дулаан хубсаһан оёгдоно

огуур 1 толгой хони хайшалһан хүн 100 түхэриг хүлһэ абаа. Нэгэ толгой хонинһоо ехэдээл 1 килограмм долоон зуун грамм нооһон гарана. Энээнһээ уламжалан, хүдөө ажахынууд ехэдээл һаа, 100 толгой хони барина. Зун бүри тэрэниие хайшалхадань, ото гарза ушарна. Тиигээдшье хайшалаа болоһон нооһоёо Улаан-Үдэ асархаяа яаранагүй. Ушар юуб гэхэдэ, олзонь гарзаяа хаажа биранагүй бшуу. Тиимэһээ хүдөө нютагаар хэн нэгэнэй хониной нооһо абанаб гэжэ ябаа һаань, дуратайгаар тэдэнэртэ тушаагаадхина.

2013 оной тоо баримтануудыг харахада, Буряад Улсын хонишод нёдондо 490,1 тонно нооһо нөөсөлһэн аад, оройдоол 120 тонно "Наранда" асаржа тушаагаа. Гэхэ зуура муу шанартай гээд мэргэжэлтэдэй элирүүлһэн нооһоной эзэд хото руу дэмы ерэнһэндэ, дураа гутажашы болоо. Нютаг нютагуудаар ябажа, нооһо худалдан абадаг зон мүн өөртөө хэрэгтэйгээ худалдан абахадань, нёдондо хайшалагдаһан 100 тонно нооһон хэндэшье хэрэгтэй болоогүй.

"НАРАН" ДУРАДХАНА

Буряад Улсын Үйлэдбэрийн ба худалдаа наймаанай яаманай дэргэдэ Буряад Улсын Хүдөө ажахын ба эдээ хоолой яаманай мэргэжэлтэд, тиихэдэ худалдаанай "Наран" байшангай генеральна директор О.Р.Пак гэгшэд тусхай урилгаар һуужа, хониной нооһо тушаалгын ажал гүримшуулха талаар шухала хөөрэлдөө эрхилбэ.

Тиин Буряад Улсын аймагуудай түб хууригүүдта хонин ехэ ажахынууд

дай дэргэдэ хони хайшалалгын үеэр хүнүүдыг ажалда абажа, нооһо худалдан абадаг болгохо тухай Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой яаманай мэргэжэлтэдэй оруулһан дурадхал хайшаагдаба. Удха шанартай энэ ажалда худалдаанай "Наран" байгуулгын мэргэжэлтэд, аймагуудай, нютаг, һомонуудай гулваанар хабаадуулагдаха болобо.

Үйлэдбэрийн нооһо арад зонһоо худалдан абадаг газарнууд хонидыг баридаг Буряадай 15 аймагта байгуулагдаха юм ха. Тэдэниие ехэдээл һаа, 7 хүн ажалаар хангаха аргатай. Тэрэшлэн Улаан-Үдэ хотодо нооһо нөөсэлдэг бүлэг Тарбагатайн, Ивалгын, Загарайн аймагуудай хонишодтой нягта харилсаатайгаар хүдэлхэ. Зэдын аймагта хүдэлдэг бүлэг Зэдын, Захааминай, Сэлэнгын хонишодой нооһо шэншлэн, хайн, мууень илгэжа, худалдан абаха болоно.

Хонишодой нооһоёо тушааха газарнуудай эзэд өөрын автотранспорттай байха ёһотой. Нооһоной шэгнүүр, тэрэнээ хадагалха зохид газар бэлдэхэ зэргэтэй. Нооһо абадаг сарайн эзэдэй

абаха хүлһэн, харгыда гаргашалха гарза нооһоной үнэ сэн дотор харуулагдаха гээд мэргэжэлтэд мэдээсэнэ.

Хизаарлагдамал харюусалгатай "Наран" нийгэмэй хүтэлбэрилэгшэд нооһо бэлдэдэг газарнуудта хүдэлдэг зонтой саг зүүрын хэлсээнүүдыг баталха уялгатай. Тэрэ хэлсээн соонь хэды шэнээн нооһо арадһаа суглуулжа абаха тухай түсэб, салин хүлһэнэйнь хэмжээн заагаатай байха юм ха.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЯАМАНАЙ ҮШӨӨ НЭГЭ АЛХАМ

Оймһо болон дотор бусад хубсаһа оёдог "Ажур-Текс" үйлэдбэрийн хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзажа, Буряад Улсын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой яаманай мэргэжэлтэд тусхай хэлсээнүүдыг баталба. Наянай "Ажур-Текс" хилын саанахи гүрэнүүдтэй үйлэдбэрилэгдэнэн үнэтэй сэнтэй техникэ худалдан абажа, үйлэдбэрийнгээ ниитэ хэмжээ, мүн шанар дээшлүүлһэн байна.

Тиин 2015 ондо имагтал Германида үйлэдбэрилэгдэнэн техникын ашаар энэ фабрика бүри олон оймһо, эрэшүүлэй болон эхэнэрнүүдэй үмдэжэ ябаха алгабша, дотор самса оёдог болохын хажуугаар хубсаһанай бусад зүйлнүүдыг нютаг дээрээ оёхо түсэбтэй.

Үйлэдбэрийн түргэндөө ороходонь, жэлэй туршада хониной 500 тонно нооһон ашаглагдажа байха. Тиимэ һэн тула хонишодой хайшалжа хадагалһан нооһоёо тушааха үшөө нэгэ газар Улаан-Үдэдэ бии болохо зэргэтэй.

ХОНИНОЙ НООҢОҢ ГҮРЭНДЭ ХЭРЭГТЭЙ

Хониной нооһон мүнөө дээрээ дан үнэтэй. Ород гүрэн доторшые иимэ байдал элээр харагдана. Нооһоёо тушаабал гэжэ зобонхаар, долоон уулын хормойгоор, Дондог баабай газаагуур хаяашань холо дээрэ гэжэ буряад хонишодһоо болохыг хонишод хайн ойлгожо абанхай.

Энэл ушарһаа томо-томо ажахынууд жэжэ малаа, тодорхойлходо, хонидоо үсөөлхыг бодоно. Гэхэ зуура жэжэ-божо хотонуудыг баридаг зон хонидоо олошоруулхыг оролдоно. Теэд тэдэ хонидой нооһониинь томо ажахынуудай хонидойхидо орходоо, ахирхан шанартай байха юм.

Хониной нооһон хэрэггүй бэшэ. Хэрэгтэй. Эрдэмтэдэй шэнжэлжэ гаргаһанай ёһоор, хамагай дулаан хубсаһан хониной нооһоор гү, али тэрэнэй арһаар оёотой байдаг юм ха. Гэбэшье, маарадагһаал дулаан дэглээр хонин хангаха бэшэ ха юм даа.

Баир ЖИГМИТОВ.

ҺЭЭР ШААЛГА

Арадаймнай арюун заншалнууд

Нүүлэй үедэ һээр шаалга ехэтэ һэргээ. Аха, түнхэнөөрхин энэ талаар горитой ажал ябуулаа. Үндэр дээдэ хэмжэндэ республиканска хоёр "һээр шаалган" конкурсууд үнгэргэгдөөд

байна. Түнхэнэй аймагай Хойто-Голдо үнгэргэгдэнэн Уласхорондын "Алтан мундарга" ехэ наадан тухай газет, журналнуудта дэлгэрэнгыгээр бэшэгдээ һэн.

Минии анхаралыг "Минии Буряад" сэтгүүлэй хоёрдохи дугаарта хэблэгдэнэн Николай Шабаявай материал татаа һэн. Тэндэ "1987 онһоо хойшо мүнөөшье болотороо хухалагдаагүй нэгэ һээр Ахын аймагта байна. Эзэнэйнь - Доржо Доржиевич Наханцаковай хөөрэнөөр, энэмнай 3-тай хайнаг сарай һээр юм ха". Юундэ хухалагдаагүй һээр гээшэб гэжэ хонирхоходо, Сэнсын голоор лэ бэлшэһэн хайнаг лэ даа. Аршаантай га-

зарай малай яһан бүхэ байгаа ёһотой гэжэ тэрэ тобшолол хэнэ.

Ямар жэгтэй хонин һээр гэшэб гэжэ бишье хонирхоод, олон хүнүүдтэ хандаһамни, Захааминай аймагай Санага нютагай ажалай ветеран, малай эмшэнээр хүдэлһэн, "Эгүүридэ мартагдахагүй мүнхэ тоонтоннай" номой автор Санжайжап Дамдинович Банзаракцаев хонирхолтой хөөрөө дэлгээ.

- Нэн түрүүн һарлаг, хайнаг малнуудай шэнжэ тухай хэлэхүү. һарлаг гээшэмнай гайхалтай шэрхи амитан. Саһа бордоһон соогуур хада уулаар бэлшэхэ, хүнэй хоол үгэхыг хүлээгээд байхагүй. Ямаршые арьяатадһаа айдаггүй. Тиимэһээ ехээр

сэгнэгдэдэг. Теэд лэ шэрүүн зантай хадань буряад-монгол малтай ниилүүлжэ, ондоо шэнжэтэй түл гаргана. Тиимэ холимог (гибрид) малыг хайнаг гэнэбди. Хайнаг мал холимог хадаа олон хонин шэнжэтэй байдаг. Эрэ малынь түл үгы байха (үрэнгүй), тиимэһээ шар (сар) болодог. Ехэ хүсэтэй аад, томоотойгоороо илгардаг. Харин эмэ хайнаг хайн үнээн болодог. Тэрэнэй хүн багашагыг һаа, ехэ үдхэнөөрөө сэгнэгдэдэг. Хайнагай удаадахи түлын ортоон болоно. Ортоон баһал үнээн болодогыг һаа, түл муутай, тэрэн хүхэ гүзээн гэгдэдэг. Тиимэһээ саашань үдхэдэггүй.

- Мүн баһа хайнаг малай һээр (һээр) хухарнагүй гэжэ

зүб. Энэмнай һаармаг (монголнууд эрлүүз гэдэг) малай ха юм даа. Иимэ мал яһа бүхэтэй, научнаар хэлэбэл, "гетерозис" ехэтэй болоно. Тиимэһээ хайнагай һээр боосоондо табигдадаггүй юм.

- Эндэ үшөө нэгэ анхарха зүйл гэхэдэ, адуунай һээр сохидоггүй заншал бии. Хэн морин эрдэниингээ һээр хуха шаажа байхаб!

Һээр шаалга тухай үшөө ямар гүрим журам, ёһо заншал мэдэдэг байнабта, дуулгаарайт гэжэ уншагшадтаа ханданабди. Арад зомнай эртынгээ наадануудта эдэбхитэйгээр хабаадажа, Хии мориёо өөдэнэ үргэжэ, урагшатай урматай, элүүр энхэ ябаг лэ.

Сэнгэ РИНЧИНОВ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЙН ТҮСЭБ

2014 оной сентябриин 22 - 26

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ДОЛООДОХИ СЕССИ

Сессиин нээлгэ
25.09 10.00 – 13.00 Ехэ танхим
Пленарна зүблөөн
14.00-18.00 Ехэ танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

22.09 11.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ долоодохи сесси дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

22.09 15.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.П.Попов)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ долоодохи сесси дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

22.09 15.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ долоодохи сесси дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

22.09 14.00 Бага танхим

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ САГ ЗУУРА ДҮҮРГЭГШЭ В.Г.ТАРХОВАЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

22.09 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА Буряад Республикын Арадай Хуралай

Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)

"2014 оной болон 2015, 2016 онуудай түсэбтэ хугасаагай республикын бюджет тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

22.09 15.00 каб.235

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь Б.Н.Ботоев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ долоодохи сесси дээрэ абтаһан дансануудые бүридхэн бэшэлгэ

25-26.09

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.П.Попов)

Нүүдэл хүдэлмэрийн зүблөөн:
"Буряад Республикада хүдөө ажыхын үйлдбэрийе гүрэнэй талаһаа дэмжэлгэ тухай" Буряад Республикын Хуули бэелүүлгын ябаса тухай

23.09 "Мухар-Шэбэрэй аймаг" муниципальна байгууламжа

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олоонитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Б.Батуев)

"Соёл тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

22.09 15.00 каб.212

"Буряад Республикада 2020 он болотор физическэ культура болон спорт хүгжөөлгын хараа түсэбүүд тухай" асуудалаар парламентска хэлсэлгэнүүдэй тогтоомжо гүйсэд бэлдэлгэ

23.09 10.00 каб.212

"Буряад Республикада кинематографи гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

24.09 10.00 каб.212

"Россиин Федерацида физическэ культура болон спорт тухай" 2007 оной декабриин 4-эй 329-ФЗ дугаарай федеральна хуулида хубилалтануудые оруулха талаар хуули гаргалгын үүсхэл бэлдэхэ тухай

24.09 14.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ долоодохи сесси дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай

2. Хорооной 2015 ондо хуули түлэблэхэ талаар хүдэлмэрийн түсэб тухай

22.09 14.00, 15.30 каб.218

Нүүдэл хүдэлмэрийн зүблөөн:

"Хүндэ хүшэр байдалда ороһон хүүгэдые тэдхэхэ болон харгалзалха талаар, Буряад Республикада амарха болон элүүржүүлэгдэхэ эрхыень хангаха талаар ажаябуулга эмхидхэлгэ болон бэелүүлгэ, мүн тиэхэдэ Буряад Республикадахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта гүрэнэй зарим бүрин этигэмжэнүүдые олгохо тухай" Буряад Республикын Хуули бэелүүлгын ябаса тухай (нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүдые тэдхэхэ болон харгалзалха талаар бүрин этигэмжэнүүдээ бэелүүлгэдэнь хабаатай)

23.09 15.00 Улаан-Үдэ хото

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

"Капитальна заһабари үнэргэлгые эмхидхэхэ тухай" Буряад Республикын Хуулийн 3-дахи статьяда хубилалта оруулха тухай" хуулийн түлэб тухай

22.09 10.00 каб.211

"Буряад Республикада үйлдбэрийн болон хэрэглэлгын үлээдэһэ хаядаһанууд тухай" 2010 оной мартын 9-эй 1254-IV дугаарай Буряад Республикын Хуули бэелүүлгын ябаса тухай" асуудалаар "дүхэриг шэрээдэ" бэлдэлгэ тухай

22.09 16.00, 23.09 14.00, 26.09 10.00 каб.203

"Буряад Республикын Арадай Хуралай Дүримдэ хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

23.09 10.00 каб.211

"Оршон тойронхи хамгаалгада хабаатай Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актнуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

24.09 10.00 каб.203

V. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

В.А.Павлов – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо

22.09 15.00-16.00 каб.326

В.Г.Ирильдеев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хорооной түрүүлэгшэ

24.09 14.00-17.00 каб.212

Бэлигтэй кинооператор, режиссёр, сценари зохёогшо Александр ИТЫГИЛОВЭЙ түрэнһөөр 70 жэлэй ойн баярта

«ГАЙХАМШАГТА ХҮН БЭЛЭЙ...»

Бэлигтэй кинооператор, режиссёр, сценари зохёогшо, Украинын искусствын габьяата ажал ябуулагша Александр Итыгиловэй түрэнһөөр 70 жэлэй ой найма нарын 6-да гүйсэбэ. Итыгиловэй нэрэ кинематографическа ниигэм соо үргэн мэдээжэ, нэрэнь нарыар сахигдадаг.

Тиимэһээ сентябриин 26-да 16 сагта Исай Калашниковай нэрэмжэтэ хотын номой санда Александр Итыгиловэй 70 жэлэй ойдо дашарамдуулһан «Феномен Александра Итыгилова» гэнэн үдэшэ үнэргэгдэхэнь. Энэ үдэшэдэ Александр Итыгиловэй уран бэлиг сэгнэгшэд, юрын кино хараха дуратайшуул хабаадахаар хараалагдана. Эндэ Валентин Распутиной рассказыар буулгагдаһан «Продается медвежья шкура» гэнэн кино харуулагдаха. Гол рольнуудые Стасис Пятронай-

тис, Михаил Жигитов, Борислав Брондуков, Ольга Матешко наадана. Александр Атаевич Итыгилов Зэдын аймагай Петропавловка нууринда 1944 ондо түрэнһэн намтартай. Нютагайнгаа дунда нургуули дүүргэһэнэйнгээ удаа Москва ошоожо, Бүхэсоюзна гүрэнэй кинематографин дээдэ нургуулида орожо нураһан. 1967 ондо амжалтатыйгаар дүүргэжэ, Пермиин ТВ, «Беларусьфильмдэ», Киев хотын А. Довженкын нэрэмжэтэ киностудиида ажалайнгаа намтар эхилһэн. Саашадаа 1978 ондо Глеб Панфиловай хүтэлбэри доро сценари зохёогшодой болон режиссёрнуудай дээдэ курсануудые дүүргэжэ, эрдэм мэргэжэлээ хурсадаһан байна.

А.Итыгиловэй бэлиг шадабаринь анха түрүүн «Как закалялась сталь» гэжэ телефильм буулгаха үедэ эли тодорһон. Энэ кинодо операторай талаар хабаадаһан ажалынь үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Россиин

болон Украинын кинематографин хүгжэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулжа, олон тоото киногой одонуудые тодорүүлһан. Тэдэнэй дунда - Лев Борисов, Борислав Брондуков, Сергей Никоненко, Виктор Авилов болон бусад.

А.Итыгилов бэлигэй хажуугаар өөрын тон онсо шэнжэтэй хүн байһан. Энээн тухайнь олон тоото буулгаһан кино-бүтээлнүүдын гэршэлнэ. Нэрлэбэл, «Иду к тебе», «Как закалялась сталь», «Театр неизвестного актёра», «Каштанка», «Продается медвежья шкура», «Свидание», «Если можешь, прости...», «Обвиняется свадьба», «Смирное кладбище», «Это мы, господи!».

Александр Атаевич Итыгилов – буряад арадай түрүү хүбүүдэй тоодо орожо, омогорхолынь болоно. Буряад хүбүүнэй нэрэ соло бүхы дэлхэйгээр таранхай.

Оюн РЫГЗЕНОВА.

Буряад Улсын Үндэштэнэй 1-дэхи лицей-интерна-дые хүлээ 7 жэлэй тур-шада урагшатай хүтэлбэрлжэ ябаһан Баир Баторович Жалсанов мүнөө Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэлэй түрүүлэгшээр хунгагдаба. Харю-усалгата энэ ажалын ямар удхатай хаб гэжэ хонирхоһон ушарһаа энэ хүнтэй тусхайтаар үулзажа, нюурдалдан хөөрөлдэбди.

Баир Баторович хэр уһаа баян буряад хэлэтэй. Тэрэнэй юуншьеб тухай хөөрөхэдэнь, хөөрөөшэнь нүдэндэ элээр харагдажа байдаг гэшэ. Дээрэ үедэ Буряадай гүрэнэй түрүүн радиодо, удаань телевиденидэ амаргүй урагшатайгаар тэрэ хүдэлһэн намтартай.

Корр.: - Баир Баторович, танай ударидадаг болоһон эблэл ямар удхатай хүдэлмэри ябуулха болоноб?

- Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэл бидэн байгуулабди. Тэрэнэймнай хүдэлмэри ганса Буряад Улсда хабаатай бэшэ. Эрхүү можын, Забайкалийн хизаарай, Монголой хургуулинууд энэ эблэлэймнай бүридэлдэ орожо болохо.

Хуралсал болон буряад хэлэн тухай хуулимнай дан номгон, шүдэгүй, үнэгүй болошобо ха юм даа. Хуралсалай эмхинүүдтэ хурадаг үхибүүдтэ буряад хэлэ зааха, болихонь директорнуудтэй мэдэлдэ ороо. Буряад хэлэ заал наа заагты гэдэг хуулин хүсэн буураа.

Иимэ байдалда минии хургуулида хурадаг алибаа үхибүүнэй гэртэхи ерээд:

"Баир Баторович, хүлисэгты. Танай хургуулин 7 "а" ангида хурадаг 5 үхибүүн буряад хэлэ үзэхээ һананагүйл даа," - гэжэ хэлээд, мэдүүлгэ бэшээрхөө наань, буряад хэлэн тухай шэнэ хуулин ёһоор: "Түрэл хэлээ заал наа үзэхэ шухала," - гээд баалаха эрхэгүй болошоноб. Үхибүүдтэ буряад хэлэн хэрэггүй гэжэ бододог зон олодошоодоо болохо. Тиигэхэгүйн тула Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэл байгуулаад, хүгжөөхэ хэрэг гараа. Эхэ найхан хэлээ дэмжэхын тула шэнэ хүсэнүүд хэрэгтэй.

Корр.: - Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэлдэ Буряадаймнай ямар хургуулинууд оробо гэшэб?

- Манай эблэлэй бүридэлдэ тон түрүүн ороһон хургуулинууд гэхэдэ, Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын дунда хургуули-интернат, Түнхэнэй аймагай Шэмхын хургуули-интернат, Захааминай аймагай Сахирай хургуули-интернат, Улаан-Үдэ хотын 29-дэхи гимнази, тиигээд манай Буряад Улсын

Ууган хэлээ, угай заншалаа хэргээ

БУРЯАД ЁУРАЛСАЛАЙ ТАЛААР ШЭНЭ ҮҮСХЭЛ

Үндэштэнэй 1-дэхи лицей-интернат.

Буряад Улсын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын, Буряад Улсын хуралсалай яаман иимэ эблэл байгуулха тухай бодолго дэмжэһэн тухайгаа сэхэ мэдүүлээ. Мүнгэ алтанай талаар туһа засагай газарһаа мүн лэ орожо байха юм ха.

Иимэ оршон байдалда 5 хургуулин директорнууд бултадаа сугларжа хөөрөлдэхэдөө, ямар гуримаар, ямар ёһоор хүдэлхэбиди гэжэ багсааба. Тэдэнэй ударидажа ябаһан хургуулинуудтахи хуралсалай программа болон түсэб нэгэ маягаар зохиогдожо, хуралсалай шэнэ жэлдэ ажал ябажа эхилээд байна.

Корр.: - Буряад зондо аша тухатай эблэл байгуулагдаба гэжэ ганса хуралсалай эмхинүүдтэ хүдэлдэг багшанар мэдээд дүүрэхэ бэшэ. Мүн үргэн олоонитэ, үхибүүдэй гэртэхи баһал удха түгэлдэр иимэ хэрэг бүтэжэ байна гэжэ мэдэхэ ёһотой бэшэ гү?

- Буряад хэлэнэй үдэрлигэй үеэр, октябрь нарада, Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэлтэй танилсалга болохо. Тусхай хэлсэнүүдые мүнөө дээрэ эблэлэй бүридэлдэ ороһон хургуули бүхэнэй хүтэлбэрлэгшэ баталжа, гар гараа олоонитын хараһаар байтар барисалдаха юм ха.

Эблэлдэ ороһон лэ хургуули бүхэн буряад хэлэ заал наа үзэдэг байха. Үзэхэдөө, 1-дэхиһээ 11-дэхи класс хүрэтэр. 5 хургуулин 4-ниинь буряад хэлээ гүнзэгээрүүлэн үзэхэ. Гансал Улаан-Үдын 29-дэхи гимнази "Буряад хэлэн - гүрэнэй хэлэн" гэхэн программаараа ажалаа үргэлжлүүлжэ.

Буряад хэлэндэ хабаатай сэдэбнай хуралсалай түсэб соо улаан шугамаар гараад ябаха ёһотой. Тиихэдэ Буряад лицей, мүнөөдэрэй байдалаар хараад үзэхэдэ, түрэл хэлээ, ёһо заншалаа, үндэһэн түхэээ тон найнаар сахяад, хүгжөөгөөд, наринаар абаад халбаруулжа, дэлгэрүүлжэ ябадаг хургуулинуудай нэгэн байна. Иимэ хургуулинууд олон байгаа наа, найн байгаа гэжэ хуу хөөрөлдэнэ ха юм даа. Манай хургуулин дүрөөр, маягаар хүдөө аймагуудта иимэ хургуулинуудые нээхэ зорилго табинабди.

Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын хургуули-интернат хуралсалайнгаа түсэб манай хуралсалай түсэбтэй зохилдуулан хүдэлхэ жэшээтэй. Октябрийн 10-наа 20 болотор англи хэлэнэй 7 хоног манай хургуулида нээгдээ гэшэ наань, эблэлдэ ороһон 5 хургуулида мүн лэ эгээл энэ сагта англи хэлэнэй 7 хоног зарлагдаха ёһотой. Сагаалган тэмдэглэхэ үдэрөө гаргахадманай, эгээл энэ үдэртэ хэлсээ баталагша бусад хургуулинууднай сагаалха болоно. Алибаа хэмжээ ябуулгын түгэхсэлдэ 5 хургуули хамтаржа, хурагшад, багшанарнай бэе бээтээ мурьсэхэдэнь, өөрөгүй байха бшуу.

Корр.: - Тиихэдэ Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэлдэ ороһон хургуулинууд гансал буряад хэлэндээл ханаагаа зобоод, бусад предметүүдтэ анхаралаа ехээр хурсадхангүй ябаха болоно гү?

- Манай эблэл ганса буряад хэлээ үзөөд, хүгжөөгөөд ябаха бэшэ, тоо бодолго, ород хэлэ болон хуралсалай бусад предметүүдэ мүн лэ найнаар үзэхые уржална.

Хургуулидамнай үзэгдэдэг бүхы предметүүдээр тусхай шалгалта тушаажа, нэгэ хурагшын дунда зэргын мэдэсын хэмжээ элирүүлхэ ёһотойбди. Хэрбээ дунда зэргын сэгнэлтэ

3 хахадһаа доошоо байшоо гэшэ наань, хурагшын гэртэхиндэ хандажа, номоо найнаар үзэхыень баалаха шухала болохо. Хэрбээ энэ энэй туһа болоогүй наань, эрилтэ багатай хургуулида хуралсалаа үргэлжлүүлхыень дурадхаха болонбди. Ушар юуб гэхэдэ, Үндэштэнэй 1-дэхи интернат 2006 онһоо хойшо абьяас бэлигтэй үхибүүдэй хургуули гэжэ Буряад Улсын засагай газарай тогтоолоор баталагдаһан гэшэ.

Иимэ ушарһаа эблэлдэ ороһон хургуулинууднай булта манай зиндаада дүтэ болохые оролдохо ёһотой. Угай заншал хэргээдэг хуралсалай эмхинүүдэй эблэлдэ хургуули ороо хадаа гансал буряад хэлэ, литература үзөөд лэ, англи хэлэ, физикэ, хими тоохоёо болёод, нэгэл үхэр хара буряадууд гарахань гэшэ гээд үхибүүдэй түрэлхид ойлгохо ёһотой. Хүүгэдэй ниитэ эрдэм мэдэсэ дээшлэхэ гэжэ мэдэхэ зэргэтэй.

Корр.: - Сэхыень хэлэхэдэ, үхибүүднай буряад хэлэнэй хэшээлнүүдһээ ехэл залхуурна. Энэ байдал эрид заһахын тула багша хүн юу хэхэ ёһотойб?

- Буряад хэлэ үзэлгын талаар ямар бэрхшээл байнаб гэхэдэ, мүнөөдэрэй байдалаар, бидэ юумнай үбдэнэб гэжэ тодоор мэдэнэгүйбди. Бэемнай ехэл муу байна гээд лэ бултадаал хашхаралданабди. Теэд юунтнай үбдэнэб? Шэхэнтай хадхана гү? Хоолойтнай үрбэгэнэнэ гү? Али хүлтнай үбдэнэ гү гээд эмшэнэй асуугаа наань, бидэ, буряад хэлэнэй багшанар, харюусажа шадахагүй хабди.

Үхибүүднай элдэб янзын бэлдхэлтэй байна. Манай хургуулида хурадаг 30 үхибүүнэй 20-ниинь буряад хэлэн дээрэ хөөрөлдэнэ, уншана, бэшэнэ. Үлөөшэ арбанай долоонинь буряадаар ойлгохын ойлгоод, дуугаржа шаданагүй. Уншаха, бэшэхэдэ мохоошог. Үлөөшэ гурбаниинь ойлгоношгүй, уншанашгүй, бэшэнэшгүй. Разноуровневый подход гээд, ородоор хэлэхэдэ, Үхибүүднай олон янзын бэлдхэлтэй байна. Буряад хэлээ шудалалтай байна гэе. Зарим үхибүүднай ойлгоно, бэшэнэ, уншана. Хуу. Тэдэнэртнай гүнзэгээрүүлэн үзэхэдэ болохо. Нүгөө зарим үхибүүднай ойлгоно. Хэлэжэ шаданагүй. Диилэнхи хубимнай

ойлгоношгүй, хэлэнэшгүй. Тиигээд класс соотнай, манайш хургуулар абаад үзэхэдэ, 30 үхибүүн. 30 үхибүүнэйтэй 21 үхибүүниинь буряад хэлэ найн мэдэнэ, найн уншана, найн хэлэнэ. 7 үхибүүниинь ойлгоно, хэлэжэ шаданагүй. 3 үхибүүниинь ойлгоношьегүй, хэлэнэшгүй.

Багша ганса. Хонхо наярла. Хэшээл эхилээ. 30 үхибүүдэй 20-донь анхаралаа хурсадхаад хүдэлшөө наань, 10 үхибүүн юумэ хүсэд ойлгохогүй ушарһаа эблээлэ эблээлһээр хадын бооридо орошохо. Ойлгоо болодог аад, дуугардаггүй үхибүүдтэй багшын хүдэлөө гэшэ наань, классай ехэнхи үхибүүд гэртээ ошохоодоо, буряад хэлэмнай эгээл дураггүй, тон хонигүй хэшээл гэжэ хөөрөжэ ябаха.

Буряадаар юуш ойлгодоггүй, дуугаржа шададаггүй гурбантайн: "Эжы", "Аба", "Гар", "Хул" гэжэ хөөрөлдэжэ мүн лэ бүтэхэгүй. Иимэ байдалда нэгэ класста 3 янзын бэлдхэлтэй үхибүүд байна. Ямар бүлэгтэ хэн ороноб гэжэ нэрэ нэрээрнэ, тодоор тооложо гаргаха ёһотой. Нэгэ хэшээл соо гурбан ондоо ном, гурбан ондоо даабари багша хүн хубаажа үгөөд, хэшээлээ бэрхэ хирург шэнгээр ябуулха уялгатай. Опера хэжэ байһан эмшэн би ганса скальпель лэ хэрэглэжэ шадахаб гээд байдаггүй ха юм даа. Олон янзын зэмсэг хэрэглэнэ. Багша хүн эгээл иимээр хүдэлхэ ёһотой.

Ерээдүйдэ бүхы Буряад Улсын хургуулинуудта хүдэлдэг буряад хэлэнэй багшанар эгээл иигээд лэ хүдэлхэ ёһотой. Хэрбээ багша хүнэй ажалаа иигээд зохёобол, хаана, ямар эрдэмтэнэй бэшэһэн, хэды шэнээн ном хэрэгтэйб гэжэ ойлгосотой болохо. Жэшэнь, Даша-Рабдан Батожабайн "Төөригдэнэ хуби заяан" гэжэ тэды шэнээн трилоги, Никифор Рыбкогой оршуулһан тэды шэнээн ном хэрэгтэй гээд мэдээжэ болохо. Захил хэжэ, хэрэгтэй номоо эблүүлхэдэшье, амар болохо ха юм.

Эгээл тиихэдэ буряад хэлэнэй хүндүүлхэй газарнууд мүнөөнэхидэ орходоо, хураггүй эли болохо байна.

Корр.: - найн даа, Баир Баторович! Ажалдатнай амжалта хүсэнэб.

Баир ЖИГМИТОВ.

МАНАЙ БАСАГАД ТОН БЭЛИГТЭЙНҮҮД

Москва шадархи Люберцы хотодо Сиднейгэй олимпийн чемпионка Елена Шаламовагай шанда хүртэхын тула уран найханай гимнастикаар "Звездный старт" гэхэн Бүхэроссийн мурьсөөн үнгэргэгдэбэ.

Буряадһаа зургаан тамиршан хабаадаа, булта Улаан-Үдын ажаһуугшад. Эгээл баганиинь - 7 наһатай Лилия Уварова (1-дэхи хургуули). Тэрэ бултада найшаагдаа гэжэ тэмдэглэмээр. Бүлэг бүлэгөөрөө мурьсэлгэдэ манай басагад - Даша Назаренко, Лилия Уварова, Даша Каменецкая, Маша Грачева, Маша Корнакова - сасуутан со-

огоо илагшад болоо. Мүн тиихэдэ Алина Михайлова баһал найн дүнгүүдые харуулаа. Эдэ басагаднай Российн спортын мастер Наталья Гроссой хүтэлбэри доро "Уянга" спортклубта хорилго хэдэг юм гэжэ хануулаа.

Валерий СЫДЕЕВ.

Понедельник, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» ((12+))
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 «СЕГОДНЯ ВЕЧЕРОМ» (16+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
10.00 Д/Ф «ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ. КТО СЛЕДУЮЩИЙ?»
10.55 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.45, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

16.00 Т/С «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ»
17.00 Т/С «ПОКА СТАНИЦА СПИТ»
19.15 «ПРЯМОЙ ЭФИР». ((12+))
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 «ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ». ((12+))
23.00 Т/С «ЗЕМСКИЙ ДОКТОР. ЛЮБОВЬ ВОПРОКИ»
01.40 Х/Ф «НАДЕЖДА»

ТНТ

07.00 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА (6+)
07.20, 08.20 ВСЯ БУРЯТИЯ. ПОГОДА
07.45 «ДО И ПОСЛЕ» (12+)
08.00, 14.15 БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ (6+)
08.45, 19.00 УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30 «ЕДА С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ» (16+). ЗУРХАЙ
07.00 «В ТЕМЕ» (16+) ЗУРХАЙ
08.00 Д/Ф «ДОМ БЕЗ ЖЕРТВ»

09.00 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
09.30 «ВКУСНО» (12+)
10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
10.30 М/С «ДРУЗЬЯ АНГЕЛОВ»
10.45 М/С «ВИРУС АТАКУЕТ»
11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+)
11.05, 15.05 Т/С «ГОВОРИТ ПОЛИЦИЯ»
12.05, 16.05 Т/С «ГОСПОЖА ГОРНИЧНАЯ»
13.05 Х/Ф «ДОРОГА В РАЙ»
14.50, 15.50 М/Ф
17.05 «ВАШЕ ПРАВО» (16+). ЗУРХАЙ
17.20 «ШЛЕПНИ ЕЕ, ОНА ФРАНЦУЖЕНКА», ЗУРХАЙ
19.00, 23.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» (16+). ЗУРХАЙ
19.30, 21.30, 23.00, 01.30 «НОВОСТИ ДНЯ» (16+)

СТС

16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф «ТАРАКАНИЩЕ (0+), «В ПОРТУ (0+)»
06.40 М/С «МИА И Я»
07.10 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
08.00, 09.30, 14.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
09.00, 13.30, 00.00 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
10.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». АДАМ В ХОРОШИЕ РУКИ (16+)

11.30 Х/Ф «РЕАЛЬНАЯ СКАЗКА»
15.30, 21.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ БИЗНЕС»
16.00, 20.00 Х/Ф «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ»
16.30, 18.30 Т/С «КУХНЯ»
19.00, 19.30 Т/С «АНЖЕЛИКА». «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)»
22.00 Х/Ф «ТАКСИ (0+)»
23.40 СКЕТЧКОМ «СТУДЕНТЫ» (16+)
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 «6 КАДРОВ»
01.45 «ХОЧУ ВЕРИТЬ» (16+)
02.45 «НЕ МОЖЕТ БЫТЬ!» (16+) ПРОГРАММА О НЕПОЗНАННОМ И МИСТИЧЕСКОМ ВЕДУЩИЙ - ВАСИЛИЙ КУЙБАР

НТВ

07.00 НТВ УТРОМ
09.10 «ДО СУДА» (16+)
10.05, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.30, 15.30, 18.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.55 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА»(16+)
17.30 Т/С «ЛУЧШИЕ ВРАГИ»
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ». ТОКШОУ С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ. (16+)
21.00, 00.00 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ»
23.00 «АНАТОМИЯ ДНЯ»
01.55 Д/Ф «ГЕРОИ «МЕНТОВСКИХ ВОЙН-8»
02.45 «ДНК». (16+)
03.40 ДИКИЙ МИР. (0+)
04.00 Т/С «РЖАВЧИНА»
05.55 Т/С «СУПРУГИ»

ДТВ

06.00 М/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
08.00 «КАК НАДО» (16+)
09.00 «УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». (16+)
09.30 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2»
12.30 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
15.30 «ЧТО СКРЫВАЮТ ГОСТИНИЦЫ?» (16+)
16.30, 17.00 «ВНЕ ЗАКОНА». (16+)
17.30 «ПРОПАВШИЕ. ПОСЛЕДНЯЯ НАДЕЖДА». (16+)
18.30, 20.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ». (16+)
19.00, 00.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО» (16+)
22.00 «КВН. ИГРАЮТ ВСЕ». (16+)
23.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ»
01.00 Х/Ф «АЛЕКСАНДР НЕВСКАЯ БИТВА»
03.20 Х/Ф «ПРИГОВОРЕННЫЙ»
05.00 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «УТРО НА 5» (6+)
10.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 12.20, 13.30, 13.45, 14.40 Т/С «СМЕРШ. СКРЫТЫЙ ВРАГ»
15.35, 16.25, 17.00, 17.45, 18.40 Т/С «СМЕРШ. ЛИСЬЯ НОРА»
20.00, 20.45, 21.30, 22.15 Т/С «ОСА»
23.25 Т/С «СЛЕД»
00.20 «МОМЕНТ ИСТИНЫ». (16+)
01.15 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ. О ГЛАВНОМ». (16+)
02.15 «БОЛЬШОЙ ПАПА». (0+)
02.45 «ДЕНЬ АНГЕЛА». (0+)
03.10, 03.45, 04.20, 04.50, 05.25, 05.55, 06.30 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»

Вторник, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10, 05.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» ((12+))
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20, 22.45 Т/С «С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ РОДИНА»
15.25, 16.15, 01.35 «ВРЕМЯ ПОКАЖЕТ». (16+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
10.00 Д/Ф «АГЕНТ А201. НАШ ЧЕЛОВЕК В ГЕСТАПО»
10.55 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.45, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50, 15.50, 19.05 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)

21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 «ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ». ((12+))
23.00 Т/С «ЗЕМСКИЙ ДОКТОР. ЛЮБОВЬ ВОПРОКИ»
00.50 Д/Ф «НИКОЛАЙ РЫЖКОВ. ПОСЛЕДНИЙ ПРЕМЬЕР ИМПЕРИИ»
01.55 Х/Ф «НАДЕЖДА»

ТНТ

09.05, 09.00 ДОМ-2 LITE (16+)
07.00, 23.00, 00.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА (16+)
07.30 СПОРТЭКСПРЕСС. ПОГОДА (16+)
07.45 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
08.15, 19.00 УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА (16+)
08.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
12.00 Х/Ф «МОЙ ПАРЕНЬ ИЗ ЗООПАРКА»
14.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. МИРОВЫЕ НОВОСТИ (16+)
14.15 СПОРТЭКСПРЕСС (16+)
14.30 «УНИВЕР». НОВАЯ ОБЩАГА (16+)
19.15 ТОЧКА ЗРЕНИЯ (16+)
19.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС (16+)
20.00 «УНИВЕР» (16+)
20.30 «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ» (16+)
21.00 Х/Ф «МАЛЬЧИК В ДЕВОЧКЕ»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 19.30 «НОВОСТИ ДНЯ» (16+)
07.00, 10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00 «НОВОСТИ ДНЯ» (16+). ЗУРХАЙ
08.35 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» (16+). ЗУРХАЙ

09.00 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 21.30, 23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+)
10.30 М/С «ДРУЗЬЯ АНГЕЛОВ»
10.45 М/С «ВИРУС АТАКУЕТ»
11.05, 15.05 Т/С «ГОВОРИТ ПОЛИЦИЯ»
12.05, 16.05 Т/С «ГОСПОЖА ГОРНИЧНАЯ»
13.05 Х/Ф «ОНА-МУЖЧИНА»
15.50 М/Ф
17.05 «ВКУСНО» (12+). ЗУРХАЙ.
17.30 «УТУМАТА» (16+)
18.05 «МЕСТЬ» (16+). ЗУРХАЙ
19.00 «ВЕСТНИК НХ» (16+). ЗУРХАЙ
20.05 Т/С «ГЛАВНЫЙ КАЛИБР»
21.00 Т/С «ОДНАЖДЫ В МИЛИЦИИ»
22.00 Т/С «ВЫЗОВ-4»
23.30 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ» (16+). ЗУРХАЙ
01.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+). ЗУРХАЙ
01.30 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ (16+)

СТС

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф «ХВОСТЫ (0+), «КОТ В САПОГАХ (0+)»
06.40 М/С «МИА И Я»
07.10 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
08.00 «6 КАДРОВ»
08.30, 09.30, 14.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
09.00, 13.30, 00.00 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
10.00, 16.30, 20.00 Х/Ф «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ»
10.30, 16.00, 21.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ БИЗНЕС»

11.30 Х/Ф «ТАКСИ (0+)»
13.10, 23.40 СКЕТЧКОМ «СТУДЕНТЫ» (16+)
17.00, 18.30 Т/С «КУХНЯ»
19.00, 19.30 Т/С «АНЖЕЛИКА». «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)»
22.00 Х/Ф «ТАКСИ-2»
00.30 «БОЛЬШОЙ ВОПРОС» (16+)
01.00 «ХОЧУ ВЕРИТЬ» (16+)
02.30 «НЕ МОЖЕТ БЫТЬ!» (16+) ПРОГРАММА О НЕПОЗНАННОМ И МИСТИЧЕСКОМ ВЕДУЩИЙ - ВАСИЛИЙ КУЙБАР
04.00 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 НТВ УТРОМ
09.10 «ДО СУДА» (16+)
10.05, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.30, 15.30, 18.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.55 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
17.30 Т/С «ЛУЧШИЕ ВРАГИ»
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ». ТОКШОУ С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ. (16+)
21.00 Х/Ф «ПРОСТО ДЖЕКСОН»
23.00 «АНАТОМИЯ ДНЯ»
00.00, 03.00 Т/С «ШАМАН»
00.45 ФУТБОЛ. ЦСКА (РОССИЯ) - «БАВАРИЯ» ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
04.10 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА» (16+)
04.40 Д/С «ДЕЛО ТЕМНОЕ»
05.40 ДИКИЙ МИР (0+)
06.00 Т/С «СУПРУГИ»

ДТВ

06.00 М/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
08.00 «КАК НАДО» (16+)
09.00 «УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». (16+)
09.30 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2»
11.30 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-3»
12.30 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
15.30 ЧТО СКРЫВАЕТ ПТИЧИЙ РЫНОК? (16+)
16.30, 17.00 «ВНЕ ЗАКОНА». (16+)
17.30 «ПРОПАВШИЕ. ПОСЛЕДНЯЯ НАДЕЖДА». (16+)
18.30, 20.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ». (16+)
19.00, 00.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО» (16+)
22.00 «КВН. ИГРАЮТ ВСЕ». (16+)
23.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ»
01.00 Х/Ф «ПОСЛЕДНЯЯ РЕЛИКВИЯ»
03.00 Х/Ф «КОЧЕВНИК»
05.00 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «УТРО НА 5» (6+)
10.30, 16.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 05.10 Х/Ф «ЧУЖИЕ ЗДЕСЬ НЕ ХОДЯТ»
13.30 Х/Ф «ЧИСТОЕ НЕБО»
17.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
17.50 Х/Ф «МИМИНО»
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»
21.30, 22.20, 23.25, 00.15 Т/С «СЛЕД»
01.00 Х/Ф «РАЗНЫЕ СУДЬБЫ»
03.05 Х/Ф «ГОРЯЧИЙ СНЕГ»

Среда, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10, 05.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» ((12+))
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20, 22.45 Т/С «С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ РОДИНА»
15.25, 16.15, 01.35 «ВРЕМЯ ПОКАЖЕТ». (16+)
17.00 «МУЖСКОЕ / ЖЕНСКОЕ»
18.00 «НАЕДИНЕ СО ВСЕМИ». (16+)
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.45 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» (16+)
20.50 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» (16+)
22.00 «ВРЕМЯ»
00.45 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ». (16+)
01.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
03.00 Х/Ф «КУЗИНА БЕТТИ»

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
10.00 Д/Ф «АГЕНТ А201. НАШ ЧЕЛОВЕК В ГЕСТАПО»

10.55 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.45, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50, 15.50, 19.05 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)
13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ». (12+)
16.00 Т/С «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ»
17.00 Т/С «ПОКА СТАНИЦА СПИТ»
19.15 «ПРЯМОЙ ЭФИР». (12+)
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 «ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ». ((12+))
23.00 Т/С «ЗЕМСКИЙ ДОКТОР. ЛЮБОВЬ ВОПРОКИ»
01.40 Х/Ф «НАДЕЖДА»

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА (16+)
07.30 ТОЧКА ЗРЕНИЯ. ПОГОДА (16+)
07.45 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
08.15, 19.00 УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА (16+)
08.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. (16+)

08.55 ДОМ-2 LITE (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
12.00 Х/Ф «МАЛЬЧИК В ДЕВОЧКЕ»
14.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. МИРОВЫЕ НОВОСТИ (16+)
14.15 ТОЧКА ЗРЕНИЯ. (16+)
14.30 «ИНТЕРНЫ» (16+)
19.15 АФИША. (16+)
19.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС (16+)
20.00 «УНИВЕР» (16+)
20.30 «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ» (16+)
21.00 Х/Ф «А ВОТ ПОЛЛИ»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)
01.00 Х/Ф «УБИЙСТВО В БЕЛОМ ДОМЕ»

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 09.30 «НОВОСТИ ДНЯ» (16+)
07.00, 10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00 «НОВОСТИ ДНЯ» (16+). ЗУРХАЙ
08.35 «ЕВРОМАКС. ОКНО В ЕВРОПУ» ((12+))
09.00 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
10.30 М/С «ДРУЗЬЯ АНГЕЛОВ»
10.45 М/С «ВИРУС АТАКУЕТ»

11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+)
11.05, 15.05 Т/С «ГОВОРИТ ПОЛИЦИЯ»
12.05, 16.05 Т/С «ГОСПОЖА ГОРНИЧНАЯ»
13.05 Х/Ф «СПАСТИ ШЕРЛОКА»
14.45 «ТАЙНЫ ЕДЫ» (16+)
15.50 М/Ф
17.05 Д/Ф «РОЖДЕНИЕ ЛЕГЕНДЫ. КАВКАЗСКАЯ ПЛЕННИЦА»
18.05 «МЕСТЬ» (16+). ЗУРХАЙ
19.00 «ЕСТЬ РАЗГОВОР» (16+). ЗУРХАЙ
20.05 Т/С «ГРОМОВЫ»
21.00 Т/С «ОДНАЖДЫ В МИЛИЦИИ»
22.00 Т/С «ВЫЗОВ-4»
23.30 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ» (16+). ЗУРХАЙ
01.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+). ЗУРХАЙ
01.30 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ (16+)

СТС

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)

45 жэлэй уулзалгын баяр

ХОНГОР СЭДЬХЭЛДЭЭ ХОНХО ЗЭДЭЛҮҮЛЭН...

Үни удаан городто байгаад, нютагаа эрьехэдэ, хэды гоёб даа. Хада ууланууд бури нур жабхалантай, хүбшэ тайга нэлэнхы ногоороод, Диваажанай орон гү гэхээр сэсэги найхан мэдэрэл түрөөдхидэг. хургууля дүүргэһээр 45 жэлэй оё тэмдэглэе гээд, нютагтаа байгаад, дүхэригэй шэрээ бэлэдхэдэг нүхэднай бидэндээ уряа-урилга үнгэрһэн зүн эльгээхэдэнь, дуратай ошоо хэмди.

1969 ондо Захааминай аймагай Үлэгшэнэй дунда хургуули дүүргэһэн үетэн зон "а" болон "б" классуудар хубаарилан хурадагшые наа, "нэгэ амин, нэгэ архан" зон ходо ябаабди. "А" классаймнай түлөөлгшэ Дамдин Доржиевич Улзытуев өөрөө шүдэнэй врач, дээдэ категориин врач, арадай эмшэн үнгэрһэн бүхы 4 уулзалгануудыемнай эмхидхэн ударидаа юм. Энэ удаашые наһанайнгаа нүхэртэй, РФ-гэй юрэнхы эрдэм нуралсалай отличник, географийн багша, Ага нютагһаа гарбалтай Сэмжэд Дашиевнатай сугтаа урданайнгаа эдэбхиэ нэгэшые бууруулаагүй, бүри бадаргаһан янзатай арба гаран хүниие гэр дээрээ угтажа абаба. Санкт-Петербургийн гүрэнэй алба хаагшардай зүүн-хойто зүгэй академидэ багшаар хүдэлдэг Дарима, инженер-технолог

мэргэжэлтэй Эржена басагадынь түрэлхидтөө туһалжа, энэ уулзалгын болбосон гоёр үнгэрхэдэнь, бодотоор туһалба. Найрай шэрээ найруулан янзалхаһаа гадуур фото, видео-зурагуудые буулгажа, мордохо дээрэмнай дурасхаалай бүхэли коллаж бэлдэнхэй хүн бүхэндэмнай барижа баярлуулба. Дамдин Доржиевичтан 1 ашатай, 2 зээтэй. Энээнэй урдахи уулзалганууд Онголойн найхан уудамда болоо һэн. Фермер нүхэрнай Баир Цырендоржиевич Гармаев (нютаг нэрэ Шагдар) Галина Содномовна наһанайнгаа ханитай угтадаг байгаа. Эдэмнай 5 хүбүүтэй, 10 гаран аша зээнэртэй дэлгэр тэнюун зон юм. Закаменск хотодо ажаһуудаг Шагдар Дашадон-

докочич Амуров аймаг соогошые, Буряад орондоошые мэдээжэ спортсмен-ветеран, ДЮСШ-гай тренер мүн. Наһанайнь нүхэр мүн лэ манай классай Сэржэма Аюровна Цыбикова налогово зургаануудта хүдэлөөд, пенсидэ гараһан. Энэ бүлэ 3 үхибүүтэй, 4 аша зээнэртэй. Урагшаа ханаатайнууд, нэгэшые уулзалга алдадаггүй. Дамдин Доржиевичай аха Даба Доржиевич Улзытуев (нютаг нэрэ Дабадаи) Петропавловка хотодо ажаһуудаг, наһаараа хэлхээ холбоондо хүдэлөө. Наһанайнь нүхэр Зинаида Борисовна хэлхээ холбооной инженер мэргэжэлтэй. Энэ бүлэ 2 үхибүүтэй, 4 аша зээнэртэй. Эдэл дээрэ дурсагдаһан зонингоо эмхилжэ, эмхидхэжэ

шададаг хадань бидэ – эдэ мүнүүдэй автор, бусадаа тоолобол, Буряадай радио болон телевидениин дэргэдэхи арадай инструментнүүдэй оркестрэй хүгжэмшэн Дарима Дымбрыловна Очирова, Сэлэндүүмэ һууринда ажаһуудаг инженер-электрик мэргэжэлтэй Очиров Нимбу Ринчинжавович Надежда Сандановна нүхэртэйгөө, врач мэргэжэлтэй Дора Дабаевна Цыдемпилова, Ород драмын театрта ажалладаг Светлана Дондовна Цыренжапова, Үлэгшэнэйгөө хургуулида олон жэлдэ хүдэлһэн Цырен-Ханда Цыреновна Дашанимаева, Буряадай гүрэнэй университетэй багша, психологийн эрдэмэй доктор Татьяна Львовна Миронова, манай классай бэри, бухгалтерар хүдэлдэг Долгор Галсановна Шагдуржапова, барилгашан мэргэжэлтэй Олег Ешеевич Цыденов гээд татаа наа, таһаршагүй гэмээр дүхэригтөө түхэрээлэн һуужа, нуралсалайнгаа жэлнүүдые дурсаабди, дуугаа дуулалдаабди, шог наада эмхидхэбди. Цырен-Хандамнай октябриянуудай, комсомолой значогуудые, пионерэй галстук гэхэ мэтэеэ ханза соогоо хадагалжа байһанаа асараад, хургуули руу зурыһан түрүүшын зүргэ тухай мэдээжэ дуу ханхинуулаа. Гэхэхээ эхилээд, 70-аад онуудай ямар дуу бии хэм, үһанай эрьедэ ошоходоо,

бултыень алдангүй дуулаа юм бэшэ гүбди... Дэлхэйһээ мүнхэдөө халижа ошоһон хайрата багшанараа хүндэлэн ёһолообди. Мүнөө үндэр наһатай ажаһуужа байһан Мария Дугаровна Цыденова, Мария Дашицыреновна Далаева, Мария Цыренжаповна Батожапова, Баясхалан Бальчинович Цыбеновтэ, Ольга Цырендоржиевна Гармаева үнэн сэдхэлэй баяраа, мэндээ мэдүүлнэбди. Саһаа урид бидэнэртэеэ хахасан ошоһон үетэн нүхэдэйгөө дурасхаалые хүндэлэн ёһолообди: Валерий Дондуков, Долгор Шагдурова, Валентина Цыбенова, Галина Дашапилова, Геннадий Шагдуржапов, Владимир Очиров (Сергеевич), Владимир Жигжитов, Владимир Очиров (Гармаевич), Валентина Батожапова. Уулзалгануудтаа ошохо бүхэндэмнай түрэл хургуули соогоо экскурси үнгэрэгдэг, мүнөө үеын байдал тухай хөөрөжэ үгэдэг хургуулийн директор Дарима Аюшеевна Намсараева баярые хүргэнэбди. Түрэл хургуулийнгаа түшэр байгаа сагта бидэ хэзээдэшые үхибүүд зандаал, хонгор сэдхэлдээ хонхо зэдэлүүлһэн зандал ябахамнай лабай. Галина БАЗАРЖАПОВА, 1969 ондо хургууля дүүргэгшэ.

БУРЯАД-МОНГОЛ УРАН ЗОХЁОЛОЙ АЛТАН ЖАСА

Номой таг

Суугта уран зохёолшо, түрүүшын буряад "Нойрһоо һэриһэн тала" роман зохёогшо Жамсо Тумуновай гүбүүн Батор Тумунов «Гомбожап Цыбиков Жамсо Тумунов хоёрой нэрэмжэтэ номой хэблэлые» 2004 оной сентябриин 28-да байгуулаад, эдэ жэлнүүдтэ үндэһэн буряад уран зохёол дэлгэрүүлхэ хэдэн ехэ проектнүүдые бэлүүлээ. Тиигээд лэ буряад-монгол уран зохёолой алтан жасада ороһон шэлдэг зохёолнуудые согсолжо, 15 боти номуудые гаргуулба. Үни заяанай хэблэгдэггүй, олдохоор шуухаг болоһон олоной һонирхол татадаг зохёолнуудые шэлэжэ, 15 ном соо багтааха гэшэмнай тон хүндэ хэрэг. "Тэрэ юундэ ороод, энээнине оруулаагүй гэшэб?!" – гэжэ гайхашые, муу ханахашые, сүхалдахашые зон али олон байхал даа. Тээд энэмнай согсологшын лэ ханаһаа, оролдолгоһоо болохо.

Хоёрдохи ботиин бүридэлдэ совет үеын түрүүшын зохёолнууд болохо Жигжит Батоцыреновэй "Саһан шуурган" туужа болон рассказууд, Ц.Доной (Цыденжап Дондубон) "Хиртэһэн нара", үбгэн түрүү Хуса Намсараевай "Цыремпил" туужанууд ороо. Мүн эндэ Жамьян Балданжабоной "Паровоз хуугайлна", Балдан Санжин Бидия Дандарон хоёрой "Заяанай зам" романай нэгэдэхи ном оруулагдаа. Хоёрдохи номынь гурбадахи боти соо оролсоо. Эндэ хатуу хара сагта Монголдохи буряадуудай тулиһан, зобон тухай Сэнгын Эрдэнын "Хойто наһандаа уулзахабди" роман уншахат. Дүрбэдэхи боти соо Жамсо Тумуновай "Нойрһоо һэриһэн тала", "Алтан бороо" романууд, Эсэгэ ороноо хамгалгын Агуухэ дайнай үедэ буряад сэрэгшэдэй гаргаһан баатаршалга тухай "Наранай орохо зүг тээшэ" туужа болон Норпол Очировай "Олоо хүбүүн" туужа оруулагдаа. Чимит Цыдендамбаевай Буряадай түрүүшын эрдэмтэ Доржо Банзаров тухай "Банзарай хүбүүн Доржо" роман болон "Түрэл нютагһаа холо" романидологи, Цырен-Дондок Хамаевай "Альган соо наран" туужа таба-

дахи боти соо уншахат. Буряадай түрүүшын роман-трилоги зохёоһон Дашарабдан Батожабайн граждэн дайнай герой Нестор Каландаришвили (буряадууд Харандашеев гэдэг байһан), тэрэнэй партизан отрядтай олон ондоо яһатанай сэрэгшэд тухай "Уулын бүргэдүүд" роман болон хожомынь сууда гараһан киногой сценари болоһон "Адуушанай дуун", "Багшани хэн бэ?" болон Цырен-Базар Бадмаевай "Будамшуугай орон нютагаар Серёжын аяншалһан тухай", Гарма-Доди Дамбаевай "Гүнсэмаа", Даша-Дымбрыл Дугаровай "Хаанабши, минии һолонго" туужанууд зургаадахи ботие эзэлээ. Барадий Мунгоновой "Харьялан урдаа Хёлгомнай", Доржо Эрдынеевэй "Ехэ үг" романууд, Ким Цыденовэй "Бусахал даа хабар" туужа, "Үлзытын найман жэлэй хургуули" үгүүлэл долоодохи боти соо уншахат. Платон Малакишиной "Холын городто" роман, "Адууша" туужа, Африкан Бальбуравай түүхэтэ "Эдэлээтэ зэбэнүүд", Балдан Ябжановай "Зоной хэшэ" романууд, Монголдохи Д.Мягмарай "Холын бэлшээридэ", Д.Гармагай "Дайнай һүүдэр" туужанууд наймадахи боти соо үгтөөтэй. Шираб-Сэнгэ Бадлуевай "Түхэрээн жэл", Цэрэн Галановай "Хун шубуун" романуудые, "Саран хүхы", "Мүнхэ хабар" болон Матвей Осодоевой "Заха холын займхада" туужануудые юнэдэхи боти соо уншахат. Арбадахи боти ехэ һонирхолтой: Цыденжап Жимби-

евэй "Урасхал" роман, С.Жамсын "Буряад-монголшуудай болон Шэнэхээн буряадай түүхэ", Владимир Сыреновэй "Эрхүү голый эхиндэ", "Хабарай нэгэ амаралта", "Гуламтын ошон", "Үлэнтын түлээндэ" туужанууд, Цыдып Цырендоржиевай новеллэнүүдһээ бүридэһэн "Талын зүргэнүүд" туужа эндэ багтаа. Бултанай абжаа гүүлэһэн Цырен-Дулма Дондоковагай "Жаргалай мүндэлөөн" роман, Владимир Митыповэй "Алтар баян хүбшэдэ" роман болон "Мамонтын хүбүүн Фүф" туужа, Александр Жамбалдоржиевай "Сэнхир алас" роман гэхэн зохёолнууд арбан нэгэдэхи ботидо оруулагдаа. Һүүлшын гурбан ботинууд соо Буряадаймнай ирагуу найруулагшадай шүлэглэмэл зохёолнууд, дуунууд оруулагдаа. Аха үеымнай Дамба Дашанимаев, Бата Базарон, Шираб Нимбуев, Цогто Номтоев, Дольён Мадасон, Цэдэн Галсанов, Арсалан Жамбалон, Гунга Чимитов гэгшэдэй ирагуу шүлэгүүд, поэмэнүүд, бултанда мэдээжэ дуунууд ар-

бан хоёрдохи боти соо оруулагдаа. Буряад оронойнгоо гимн зохёоһон Дамба Жалсараевай, Чимит-Рэгзэн Намжиловай, Уулын үндэр үбгэн Шагдар Байминой, Алексей Бадаевай, Цыдып Жамбаловай, Росийн гүрэнэй шангай лауреат Николай Дамдиновай, арадай поэт, сурбалжалагша Цырендулма Дондогойн зохёолнууд арбан гурбадахи боти соо бата һуурияа эзэлээ. Үнгэрһэн зуун жэлэй жаралаад онуудаар буряад поэзи хүгжэлтынгөө дээдэ захата байгаа. Тэрэ үедэхи Дондок Улзытуев, Даша Дамбаев, Владимир Петонов, Солбон Ангабаев, Георгий Дашабылов, Барас Халзанов гэгшэдэй ирагуу зохёолнууд арбан дүрбэдэхи ботие бүридхэнэ. Һүүлшын боти соо Д. Цынгүевагай, Булат Жанчиной, Мэлс Самбуевай, Лопсон Тапхаевай, Бато-Жаргал Гармажаповай, Галина Базаржаповагай, Ц.Дамдинжаповагай ирагуу шүлэгүүд, дуунууд, поэмэнүүд оруулагдаһан.

Сэнгэ РИНЧИНОВ.

ЭЛИНСЭГҮҮДЭЙНГЭЭ УРЯА ДОРО ЭБТЭЙ НАЙРЛАБА

“ЭЛИНСЭГҮҮДЭЙМНАЙ УРЯА” гэдэн нитэ гаршагтай Буряад Улсда эбтэй зетэй ажаһуугаа олон арадуудай түлөөлэгшэдэй соёлой фестиваль нийслэл Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой Аэропорт гэдэг хууриндахи талмай дээрэ олониитын хабаадалгатайгаар, ялас гэмэ хэмжээн боложо үнгэрбэ. Буряад, ород, афган болон бусад арадуудай түрүү хүбүүд, басагад гарайнгаа урание, бэсынгээ найхание, хоолойngo хонгёоо нютагайнгаа зоной хонорто харуулжа, эрхимүүдын элирбэ. “Элинсэг эжын хүндэ” гэдэн конкурсоор “Элинсэгүүдэймнай урьяа” гэжэ фестиваль

эхилээ. Улаан-Үдын Аэропорт хууринда, мүн дүтэ шадарай хууригүүдта ажаһуудаг зоной хүгшэн эжынэрэй дамжуулан хүргэһэн, мүнөө болотор мартагдаагүй, урданай ёһо гуримаар шанагдаһан, буйлуулагдаһан эдээ хоолой дэ-эжые хүндэтэ жюриин гэшүүд амсабад. Тэрэ жюриин бүридэлдэ Арадай Хуралай депутат, “Метрополь” компаниин Буряадтахи хэлтэсэй ударидагша Баир Цыренов, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой захиргаанай толгойлог-шын орлогшо Игорь Франк болон соёлой халбарида хүдэлдэг дээдэ гарай мэргэжэлтэн ороһон байба.

“АМАР САЙН” АНСАМБЛИИНИХИДАЙ ТОГОНОЙ АРХИ

БСАДНАА түрүүн амтан эдээгээ олондо дурадхаха талаар шалгалта тушааха хэрэг буряад арадай “Амар сайн” ансамблиинхидта тудажа бууба.

- Хүнэй ухаанда торсолдоогүй үе сагнаа хойшо буряад зон гэш-шэ мяха шүлэээ шанажа, сагаан эдээгээ дэлгэрүүлжэ, дайдынгаа баялиг түүгээд, тэрэнээ хоол бол-годог юм нэн, - гээд “Амар сайн” ансамблиин гэшүүн удхалан хөөрөжэ оробо:

- Шүлэн гэшшэ буряад айлай тон хүндэтэй эдээн. Үсгэлдэрэй сай – хорон, үсгэлдэрэй шүлэн – эм гэжэ буряад зон дэмы хэлсэдэггүй. Үдэшлэн гаргаһан шүлэн үглөөдэрын үдхэн болодог. Тишэнь халбага хээ наа, эшэнь амһартын хаяда тулахагүй, шүлэнэингөө үдхэндэ тороод байшаа. Хоноһон шүлэн амтатай, - гэжэ байгаад гоё гоёор хөөрөхэдэнь, шүлһээ нюусаар найруулһан хүнүүд олдоһон лэ байха.

- Тание гайхуулха удаадахи эдээнэй зүйл гэхэдэ – тогоной архи. Ондоогоор хэлэхэдэ, хүнэй архи. Эртэ урдандаа буряад зон имэ хүндэ шэрээ дээрэ гаргажа, тоң хүндэтэй айлшанда табидаг байһан юм ха. Үшөө тийхэдэ буряад зон ходоодо ногоон сайгаа уужа яба. Иимэ унда шанахадаа, буурал толгойто эжынэрэйнгээ хэлэжэ үгэһэн ёһо гурим соонь шанаабди. Энэ саймнай бүридэлдэ тоһон, даһан, хүн оролсоно, - гээд Зоя Бажеева хөөрөнэ.

- Бообо гэшшэ баһал урданай буряадай шэрээ дээрэ байдаг лэ байһан эдээнэй зүйл. Тоһон соо хуурагдаһан талхан, зөөхэй байна. Ама хүрэгты. Урдань хилэмэнэй байдаггүй байхада, буряад зон шаанги баридаг байгаа. хүн, шанаһан шуһан, орёмог, саламат – алиндань дуратайбта, амталжа туршагты, - гээд урин зулгыханаар юумэ хөөрөжэ байгааша эхэнэрэй шэрээдээ урихадань, жюриин гэшүүд үгэдэнь орохо баатай болоо.

Һайн эрэ хэһэнээ хөөрөжэ, адаг эрэ эдихэнээ найрхаха гэдэг үгын удхые “Амар сайн” ансамблиинхид һайн мэдэхэ нэн тула дууша, хатарша, буряад сэдхэлтэй бүлэгэй ажал урагшатай ударидажа ябаһан, Буряад Улсын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Владимир Бухаевай бэшэһэн номуудые, дуунуудайн дискнүүдые орожо ерэхэн айлшадтаа харуулба.

“НОЛОНГО” СЭСЭРЛИГЭЭРХИН ШАДАЛААРАА БОЛОБО

“НОЛОНГО” гэжэ нэрэтэй хүүгэдэй 15-дахи сээрлигээрхин “Амар сайнайхидай” бэлиг түгэс бэлэдхэлтэй байһаниен хаража байһан ушарһаа өөрынгөө танилсалга буригүи найхан буряад хэлэн дээрээ эхилжэ гэжэ бодобо. Энэ сээрлигтэ буряад

хэлэ заадаг, бэлигтэй багша Ханда Цыренова буряад-монголшүүдай аянда ябаханда абажа ябадаг эдээнэй зүйлнүүд тухай бишыханшье наа, һонин хөөрөө дэлгэбэ. Тиин Түбэд гүрэндэ бурханай зоог гэжэ алдаршаһан замбаае буряад хүн баһал хэрэглэдэг байһан юм ха. Ешмээн хуураад, хуурайгааршье, сайдаашы хээд эдихэдэ, хоолтой, үлдэһэниие садхаадаг боро хоол байһан хадань эртэ урданай сэрэгшэд, ангуушад, аяншалагшад харгыдаа заал наа замбаа абажа ябадаг байһан юм ха гээд, “һолонго” сээрлигэйхидэй хөөрөөһөө эли болобо. Замбаатай сайе ондоогоор зутараан сай гэдэг.

БУРЯАД ДАЙДАДА АФГАН АРАДШЫЕ НЮТАГЖАНГИ

УДААДАХИ шэрээдэ жюриин гэшүүдэй дүтэлхэдэ, Фарадэ Наргиз гэжэ басаган танигдаагүй хэлэн дээрэ мэндээ хүргэн, шэрээ дээрэ табигдаһан амтан эдээнһээ ама хүрэхыень уржалжа байба.

Энэ хадаа афган хэлэн, басаганай үмдөөшэ гоёлой хубсаһан афган басаганай байха мүртөө улаан гараараа оёһон. Тиэхэдэ шэрээ дээрэ табигдааша эдээгээр афган айлайхин хүндэлдэг юм гээд, “Сокол” хууриндахи номой һангай мэргэжэлтэн ехэ дуратайгаар тайлбарилжа үгэбэ.

Барайгараар шанаатай афган плов, Дурна зүгэй арадуудай амтан эдээнэй хажууда мааштай хуушуур гэдэг эдээнэй һонин зүйл жюриин гэшүүдтэ амталхыень дурадхаһаниен, жюриин гэшүүд мааштай хуушуурай бүридэлдэ мяхан байна гэжэ энэһээ урид өөһэд соогоо хэлсэһэн юм шэнгээр дуулгаба. Тээд үнэн дээрээ мааштай хуушуурай бүридэлдэ ямаршье мяхан ородоггүй. Афганистанда ургадаг горохые – мааш гээд нэрлэдэг гээд номой һангай мэргэжэлтэн нюусыень тайлбарилжа, бултание гайхуулба.

Дурна зүгэй арадуудай түлөөлэгшэд нэн хойноо ганса эдидэгэе магтаха бэшэ, мүн хэһэнэе магтаха ээлжээндээ “Сокол” хууриндахи номой сангай мэргэжэлтэн зүү утаһаар шэдэһэн мечеть харуулба. Арадай Хуралай депутат Баир Дашиевич Цыренов тэрэ мечетиен таняад, нэрээрн нэрлэжэ байгаа нэн. Мүн тийхэдэ афган эрэ хүнэй үмдэдэг хубсаһа буряад нютагай уран гартанай урлаһание хаража гоёсоохыень айлшадта дурадхагдаба.

БУРЯАД ХЭЛЭТЭЙ 37-ДОХИ ДУНДА НУРГУУЛИИН НУРАГШАД

УЛААН-ҮДЭ хотын 37-дохи дунда нургуулин үхибүүд баһал буряад эдээгээр орожо ерэхэн айлшадта хүндэлбэшье, үхибүүдын шад-яда буряадаараа дуугаржа, зүрхэндэнь хүрэбэ. Халуун мэндэ хүргэһэнэингөө удаа урид сээжэлдэһэн шүлэглэмэл урьяен хүнүүд һонирхожо шагнаа. Бууза, бүхэли мяхан, саламат болон

сагаан эдээнэй бусад зүйлнүүдые шэрээгээр дүүрэн табижа, ама хүрэхыень үхибүүд, тэдэнэй багшанар дурадхаһан байна.

Тээд хэһэн ажалаа дан сомор гэжэ бодоһондоо юм гү, али ямаршьеб ондоо шалтагаанаар 37-дохи нургуулинхид дары сагай туршда үзэсхэлэнгөө суглуулаад, эртэ-лэн гэр гэртээ харишаһан байгаа.

ХҮНДЭМҮҮШЭ НАЙХАН ОРОД АРАДНАЙ

СОЁЛОЙ “Авиатор” клубай дэргэдэ хүдэлдэг, ород арадай дуу, хатар гүйсэдхэдэг “Надежда” ансамблиинхид айлшадтаа угтаханда, капустаын шүлэн каша хоёроороо бүхэриг ябаһан арад зон гэшшэбди гээд сэхэ руунь хэлэбэ. Капустын шүлэ энэ удаа гаргашыегүй наа, кашын хэшэг манайда байна. Ама хүрэгты!

Ород эхэнэрнүүд эдээ шанахынгаа хажуугаар гоё гэгшын хубсаһа оёдог байһан юм гээд хэлэхэ зуураа орожо ерэхэн айлшадайнгаа хонорто урданайнгаа ута гэгшын дуу дуулашабад.

Арадай Хуралай депутат Баир Цыреновэй амаршалга

Бэлэг сэлэгүүд эрхимлэгшэдтэ

Ямар наадан найхан бэ, ёохор наадан найхан лэ

АЛЕКСАНДРА БЕССОНОВАГАЙ БҮТЭЭЛНҮҮД

АЛЕКСАНДРА БЕССОНОВА мүн лэ “Авиатор” клубта ажалладаг. Гар доронь юун дайралданаб, тэрэнээр аймшагтай гоё шэмэг зурагүүдые, нааданхай, сувенирнүүдые сүлөө сагтаа хани нүхэртээеююлан хэдэгээ удхалан хөөрөбэ.

Дабтагдашагүй зохидхоноор урлагдаһан шатар, залуу болон наһатайшье хүнүүдэй дүрэ, зурагууд, суранзан шэнгээр мүнгэ татаха шэдитэй модонэй бишыхан дүрсэнүүдые худалдажа абаашы наа, болохо. Буряад Улсын Арадай Хуралай депутат Баир Цыренов бүтээлнүүдээрн һонирхоһоноо мэдүүлбэ.

НАЙНДЭРЭЙ ДҮН

“ЭЛИНСЭГҮҮДЭЙМНАЙ УРЯА” гэдэн нитэ гаршагтай Буряад Улсда эбтэй зетэй ажаһуугаа олон

арадуудай түлөөлэгшэдэй соёлой фестивальда хабаадагшад үндэһэн арадайнгаа дуу, хатар олоной хонорто гүйсэдхөө.

Буряад дуу, хатарай “Амар сайн” ансамблиинхид буряад хэлэн 15 нютаг хэлэтэй юм гэжэ олондо ойлгосотойгоор харуулба. Баруун, урда, зүүн буряад нютагуудые түлөөлжэ ерэхэн басагад, хүбүүд олоной урда гаража, нютаг хэлэн дээрээ тоонто нютагаа магтангаа, бээ танюулба.

Буряад арадай хатар, тодорхойлходо, ёохор хатар фестивалин үедэ нэгэнтэ бэшэ гүйсэдхэгдөө.

Газаа намарай шэнжэ ороһон тула уларил шэрүүхэн байбашые, фестиваль-нааданда хабаадагшад ульһан сугларагшадые дулаасуулаа гээдэ, алдуу болохогүй. Улаан-Үдэ хотын Советсэ районой захиргаанай толгойлогшын орлогшо Игорь Франк амаршалгын үгэ хэлэхэдэ, энэниие тэмдэглээ.

Буряад Улсын Арадай Хуралай депутат, “Метрополь” компаниин Буряадтахи хэлтэсые ударидадаг Баир Цыренов фестивальда хабаадагшадые амаршалжа зуураа амгалан байдал Буряад нютагуудтамнай ходоодо мандажа байл гэжэ хэлэһэн байна.

Иимэ оршон байдалда нэгэ арадые муу, нүгөөдыен һайн гэжэ илгэжа болохогүй. Алтан шаргал наран доро хүмүүни бэе ээлжэ түрөө нэн хойноо түрэл һайхан дайдаа холо, ойгуур алдаршуулха зорилго хүн бүхэн урдаа табиха ёһотой гээд тэмдэглэгдэбэ. Ушар иимэһээ фестивальда хабаадаһан бүлэгүүдэй хэн хэниинше оролдосо гаргаһанайнгаа түлөө үнэтэ болон дурасхаалта бэлэгүүдээр булта урмашуулагдаба.

Баир ЖИГМИТОВ.
Авторай фото-зурагууд.

АМАРАЛТЫН ЯАРМАГУУД

Буряад Улсын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын республикын болон аймагуудай засагай зургаануудта хүдөөгэй ажалшадтай үйлдбэрлэн эдэе хоолой болон арһа, нооһоор бүтээн, мүн бэшэшье зүйлүүдые үргэнөөр наймаалхадань дэмжэхэ, тухалха гэнэн заабаринуудые үгөө.

Урдандаашье Хүдөө ажахын яаман намарай яармагуудые эмхидхэдэг бэлэй даа. Теэд мүнөө уласхоорондын байдалые хараадаа абан, арга шадалаараа хүдөөгөөрхиндэ тухалха гэнэн уряа доро үнэ сэнгүүдые дээшлүүлэнгүй худалдахаар энэ яармагуудые үшөөл ехээр дэлгэрүүлхэ шухала. Эдэ яармагуудта элдэбын хорогүйгөөр ургуулагдаһан огородой эдэе хоол, тарья талхан, эдэ бүгэдөөр болон тунга найхан нуга талаараа бэлшэнэн мал адууһанай мяха, арһа шүрбэһөөр оёгдоһон, нооһоор нэхэгдэн гутал хубсаһа, модо шулуугаар, алта мүнгөөр, эрдэнийн зүйлүүдээр бүтээгдэнэн урлалнуудые тааруу сэнгээр улаан-үдөөрхинше, холын айлашдые абаха дуратай байхал. Тиэхэдэ харьяа түргэн гол горхонуудаймнай, тунгалаг сэнхир нуур сөөрэмүүдэймнай ялалзама хашарһата шарамааршые, шанамааршые, дабһалхааршые, сонгоохооршые үнгэ бүрийн загаһаднай табигдахал.

Энэ намарай түрүүшын яармагууд сентябриин 20-21-нэй үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэбэ. 18-дахи кварталда оршодог "Туяа", саанань байһан "Стимул" болон

4-дэхи трамвайн һүүлэй урда тээхи буудал шадар түбхинэнэн "Крестьянский" рыногүүдтэ хүдөөгөөрхин хартаабха болон бэшэшье огородой эдээнүүдые дэлгээ. Эндэ Бэшүүрэй Слобода тосхойһид, хотодо ойрохон байдаг Калёново, Үнэгэтэй һууринаархин хартаабха, морхооб, свёкло, перец, үгэрсэ, томат элбэгээр наймаалаа. Баргажанаархин хэдэн мэшээг намар табяад байгаа. Сэлэнгын Тохойн зүгы үсхэгшдэй зүгын бал, эмтэй домтой прополис, үбэлжэнэн зүгынүүдэй эмэй зүйлдэ ородог, бэе махабадта тунһатай подмор ехэ анхаралтайгаар шэншэлжэ, худалдан абана гэжэ хараабди.

"Туяа" дээрэ Хүдөө ажахын яаманай мэргэжэлтэ Татьяна Угловскаятай, дэлгүүрэй зонхилогшо Мария Боровигтай хөөрэлдэхэдэмнай:

- Энэмнай түрүүшын яармаг эмхидхэгдээ. Хүдөө нютагуудтамнай хуряалга үшөөл дуудагдаагүй. Зарим зон хэдыгээ үлээжэ, хэдыень худалдахаяа үшөө мэдэнгүй. Теэдше сагнай үшөө эртэ байна, хүйтэрһэн хойнол хотымнай зон жэлэйнгээ нөөсэ хэжэ эхилхэ. Тэрэ үеэр наймаагаа бүри

найжаруулхабди. Октябриин 11-12-ной үдэрнүүдтэ "Алтан намар" гэнэн бүри ехэ яармаг үнгэргэхэбди, булта зон ерэжэ, тааруу сэнгээр дуратай юумээ абаха аргатай байхабди. Тиэхэдэ мяханшые, загаһаншые байха гэжэ найдагдана, - гээд онсолбо.

Тиэхэдэ хотымнай ехэнхи зон түбэй "Центральный" дэлгүүртэ ябадаг гэжэ мэдэхэ хадаа тэрэ дэлгүүртэ хүрэхэдэмнай:

- Октябриин түрүүшын амаралтын үдэрнүүдтэ манай "Центральный" рыногтэ хартаабха, огородой бусад эдээнүүдэй яармаг болохо, - гэжэ Буркоопсоюзай мэргэжэлтэ Натальяна Фомина мэдүүлээ. - Нарын хуушаар дэлгүүртэмнай дабһалан нөөсэлгэдэхэ капуста үргэнөөр дэлгээгдэхэ. Хотын ажаһуугшад үбэлэй хатууе, хабарай хагсууе ядамаргүй үнгэргэхөөр нөөсэлжэ абагты! - гэжэ уряалба.

"Саг сагтаа, сахилза хүхэдөө" гэжэ хуушанай үгөөр энэ үеынгөө таарамжатай сагые хэрэглэн, эб хамта ажаллаа урагшань ябуулжа, "найман найман хүлтэй" гэбэшье, арга шадалаараа болоел. Хүдөөгөөрхинше олзо олол, үбэлжөөндөө бэлдэг. Хото городорхинше элбэг дэлбэг эдэе хоолтой үбэлжэг лэ даа.

**Сэнгэ РИНЧИНОВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.**

Монголой хойморой аймагта яруу найрагийн найндэр болобо СЭЛЭНГЭ НЮТАГАЙ ГУЛАМТАДА СЭНТЭЙХЭН ОШОН НЭМЭЭ ГҮ?

(Эхинийн сентябриин 10, 17-ой дугаарта).

Хүүгэдэй уран зохёолшо Г.Ганболдын уянгата тобшоохон яруу найраг нилээн хүсэтэй гэжэ ойлгохоор.

ОРЧЛОНДО БИ ИРСЭН
Хувь заяаныхаа эрхээр
орчлонд би ирсэн
Худал үнэн хоёрыг
ялгах гэж би ирсэн
Этгэс буурлын сургаалыг
дагах гэж би ирсэн
Өрх цагаан гэрийнхээ
галыг асаах гэж би ирсэн
Орчлонд би ирсэн
ганцхан Монголдоо ирсэн
Орчлонд би ирсэн
гагцхүү Монголоо гэж ирсэн
Монгол аавын хүү нь би юм
Монгол хэмээх нэрний
эзэн нь би юм.

БУРЯАД ХҮМҮҮСЫНЬ АЛИН БЭ?

Монголой буряадууд тухай үргэлжлүүлээ һаа, тэдэниие бэдэрэлтэшьегүй, хажуудамнай байһан байба. Цогтжаргалай намган Эрдэничимэгэй үбгэн аба Баатарсэнгээ Агаһаа гарбалтай харгана угай хүн байгаа. Монголой хубисхалай хүдэлөө үүсхэгшэдэй нэгэн, һүүлдэнь МНР-эй Эрдэм гэгээрэлэй түрүүшын министр болоһон эрхүү буряад Эрдэни Батухан 1924 ондо арбаад хүбүүдые, тэрэ тоодо Баатарсэнгээ Германиин Лейпциг руу хэблэлэй хэрэгтэ һурахыень эльгээһэн ха. Нуралсалаа дүүргээд, Улаанбаатартаа бусаад ажаллажа байтарнь, хамалганай хатуу саг тулажа ерээд, Германиин тагнуулашад гэжэ хардуулаад, эдэ зон ула мүргүй ошоһон. Баатарсэнгээгэй намган Дулмаа Сангай яаманда ажаллажа байһанаа, дайсанай намган гээд хүдэлмэриһөө хаюулһан, ори ганса Амгалан хүбүүниинь үшөөл багахан ябаа – ядарал гэшые үзөө эдэнэр. Түрэл гаралшые хүрэтэрөө гэртэ оруулхаяа айха, боһонһоо намнадаг байгаа саашань.

Сагай зөөлэрхэдэ, Амгалан хүбүүниинь Москвада сахилгаанай мэргэжэлдэ һуража гараһан, айл бүлэ болоһон. Айлай ганса байхын аргагүй бэрхэтэйе арһа мяхаараа бэе дээрээ үзэһэн Амгалан аяар 8 хүүгэдтэй болоо. Эрдэничимэг эгээл эгэшэнь – сахилгаанай инженер, Эрдэнисэсэг биолог, Эрдэнигуяа монгол хэлэнэй багша, Эрдэнисүбад - англи хэлэнэй багша, Эрдэнигэрэл – Сүхэ-Баатарай захиргаанай ажалшан, Эрдэнизул – багша. Хоёр хүбүүдэй ахань Батэрдэни барилгын эмхидэ хүдэлдэг, багань Эрдэниод Эрээн хотодо консул тушаалтай.

- Иигэжэ гансаһаа газар дүүрэнэн. Мүнөө табяад зон болообди хурьгэн, бэринэртээе, ашанар гушанар-таяа. Үбгэн абын, хүгшэн эжын, абын зоболон хэлэжэ хэмжээлэшэгүй. Мүнөө би эгээл эгэшэнь хадаа дүүнэрээ зонхилоод, эбтэй ажаһуунабди. Миний нүхэр

Цогтжаргалай эжы Зундын Сэнсэрэн Түшэг сомоной, буряад гарбалтай байһан юм. Иигээд ерэхэдээ, буряад шуһанай таһардаһан гээшэбди, - гэжэ Эрдэничимэг гэр бүлынгөө намтар тухай хөөрэхэдөө, сэдхэлээ доһолгон, сээжээ уудалан байгаа бэлэйл.

ШЭЛЭМЭЛ ЭСГИЙ ҮМДЭХ ГҮТ?

Сүхэбаатарын һэеы гуталай үйлэдбэриие заатагуйл харуулхые шиидэһэн байгаа нүхэднай. Нооһоор урлалда һургалгын түб байһанаа 2006 ондо "Шэлэмэл эсгий" гэхэн үмсын эмхи болгодоһон. Захиралайн дарга С.Норов менежер Л.Ганбаатар хоер нэгэ бүлэ юм.

- Манай компани меринос хониной нооһоор дээдын шанартай 10 гаран янзын шаахай, мүн томо болон хүүгэдэй һэеы гутал оен урладаг. Монгол хониной нооһон энэ хэрэгтэ таарамжагүй, шэрүүн. Норвегийн компанитай хэлсээтэйбди. Хөвд, Дунда Говь, Булган, Өмн аймагуудай захил бүтээнэбди. Монголой шэлдэг продукциин тоодо оронхой, үлэмжын шанартай. Сэбэр нарин ба нарибтар хониной нооһо буйлуулан, мүнөө үеын "Ноу-Хау" технологёор шииг татадаггүй, бэеын дулааниие зүб зохилдуулдаг, маш зөөлэн мэдэрэмжэ түрүүлдэг эсгий гутал гарганабди. Буряад хүмүүсэй һонирхоо бол, хэзээдэшые продукцияа бөөнөөрнь абашажа худалдаха аргатайбди, - гэжэ захиралай дарга С.Норов хөөрэбэ.

Ушар иимэһээ "Шэлэмэл эсгийн" гуйлтаар олзын хэрэг эрхилэгшэдэй, худалдан абагшадай анхаралда иимэ утаһа толилоё: **99498864, 99039863.**

ЭЭЖ МОДОН

...Ээж модон. Гайхалтай үзэгдэл. Хэдэн зуун жэлэй арья барья хатангир үндэр нарһан дээрэ хэды юм – хэдэн зуугаад юм гү гулабхаанууд нүсэгэн гэшүүһэн бүхэндэнь ирайлдан, жэрылдэн һууна. Холошоһоо ямар нэгэн үрэ жэмэсын мэтээр монсойлдон харагдаха юм. Үе үеинь эдэ жэгүүртэнэй зариманинь

Зуун зуунд
Ээж мод танд шившиж
залбирмуу
Зуун зуунд
Ээж мод танд сөгдөж
мөргөм үү
Зуун зуунд
Хутагт оюунаа мэхийн
хүндэл юу
Зуун зуунд
Хаан хийморио даатган
сүлдэл юу.

ТООЛОЖО БАРАШАГҮЙ ТОБОРЮУЛГА МЭТЭ

Олон үүлзалгануудһаа, дүхэриг-шэрээнүүдһээ абаад үзэхэдэ, Сэлэнгэ аймагта зоһеолой ажал дэмбэрэлтэй, дэбжэсэтэй гээд эли. Жшээлбэл, Дархан хо-

Гал усны гашуун
зовлонгоос хойчийн
үрсээ хамгаалсан
Засагт хааны хөх харчуул
"хэцүү" гэдгээ таниулж
Замби тивийн элгэн дээр
хэтний цахиур
шиг маналзсан
Хөх буурал Алтай минь
хөх Монголдоо ганцхан
Хөндөж ер үзээгүй
хөрст газартаа нууцхан.

Өөрөө инженер-сантехник мэргэжэлтэй яруу найрагша **Р. Шийлэгжамбал** иигэжэ хөөрөө хэн:

- Хүтэл хотомнай анханһаа олон яһатанай түб байһан. 1990 ондо ород сэрэг, ород хүдэлмэришэд эндэһээ гаража, гэртээ бусаа хэн. Теэд үйлэдбэри зогсоогүй. Мүнөө жэлэй туршада 500 мянган тонно цемент үйлэдбэрилэгдэнэ. Тимлюйн цементнэ заводтой харилсаатайбди. Бэе бэеынгээ дүршэл шудалнабди.

Удаань Шийлэгжамбал шүлгөө уншаба.

СЭЛЭНГЭ

Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ минь
Удаан жаргалыг хайрласан
уртын урт мөрөн минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ
минь чи
Унтах нойрыг хулжаасан
сэтгэл татсан солонго минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ минь
Амьдралын жаргалыг
бэлэглэсэн цуутай
цэнхэр мөрөн минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ
минь чи
Ариун хайрыг эзэмдсэн
луутай хөх тэнгэр минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ минь
Дархадын тайгаас хулжсан
сэтэрт догшин хүлэг минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ
минь чи
Дурлал хайрыг булаасан
сүүтэй цагаан дагина
минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ минь
Тариан түрүү амлуулсан
ижий цэнхэр мөрөн минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ
минь чи
Тавилан заяанд тохиосон
үүрийн ганц
цолмон минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ минь
Монголын ганц мөрөн минь
Сэлэнгэ минь Сэлэнгэ
минь чи
Миний ганцхан хайр минь.

доошоо буужа, хүнэй үргэһэн барайгар, орооһо түүжэ эдинэ, тиин дахинаа һөөргөө нидэн гарана.

Хажуу тээшээ ниидэжэ тарашагүйн, огто холодохогүйн жэгтэй. Хүнэй нүдэндэ обеорогдоһогүй нариихан уялаагаар уятай юм шэнги. Иимэл үүргэтэй юм гү даа, Ээж модоной гол шэмэглэлын болохо... Ээж модые тойрон, гороо хэбэбди, Байгал далайһаа мэндэ мэдэ хүргэбэбди. Манай найз Б.Пүрэврэнцэн «Сэнхир хөөг» гэхэн ном соогоо Ээж модондо зориулһан нилээн томо шүлэгтэй юм. Эндэһээ нэгэ хэнгэны толилоо.

Түүхийн нугачаанд
Тэнгэр соёрхсон нь
Хатан ээж
Ээж мод таны ивээл
гэж биширнэм
Эрхэт Монголын заяа
гэж залбирнам

Хатан ээжта
Хөх Монголын
Хойд хилийг дархлааж
Хэзээд амгаланг оршоож
байсныг

Түүх хуучилдаг юм
Талын монголчууд
сүсэглэдэг юм

Зуун зуунд
Ээж мод танд мөргөн
залбирмуу

Зуун зуунд
Ээж мод танд сөгдөж өчмүү

тын номой санда, цемент үйлэдбэрилэгшэдэй Хүтэл хотодо болоһон үүлзалгануудай үедэ шэб шэнэ, үнгэтэ гадартай багашаг хэмжээнэй номууд бүхэли үзэмжэ мэтэ олон хэн. Буурал обогтой **Дагбын Тулгат** "Зуун нүхэрийн тухай зурвахсан бодолнууд", **Товугийн Доржсүрэн** "Миний хайрын ертөнц", олхонууд **Цагааны Даваадорж** «Бүгтхэн сарны цэв цэнхир гэрэл», **Р.Лхамрагчаа** «Виллам» номуудаа хубиимнай санда нэмээбэ. Дархан хотын номой сангай дарга **Дамдиндоржийн Цэрэндаваа** бидэндэ талархалаа мэдүүлэн угтаа хэн. Манай үнинэй найз **Суренын** наһанайнгаа амаралтада гарахада, орондонь тушаалыень даажа абаа юм. Д.Цэрэндаваагай «Хөх буурал Алтай минь» гэхэн шүлэгһөө бадагуудые уншагшадай һонорто дурадхая:

ХӨХ БУУРАЛ АЛТАЙ МИНЬ

...Миний л мэдэхээс өвөг
дээдэс минь долоон үедээ
нутагласан
Миний мэдэхгүйгээс цааш
далдын түүхээ нууцалсан
Дөрвөд Алтай нутгаасаа
дүрвэж хэзээ ч гараагүй
Дөрвөн Ойрдын нутагт
нэр цуу нь дэлгэрсэн
Галдан Бошигтын үеэс
эх нутгаа өмгөөлж

Монголой оройдоол нэгэ аймагай зоһеолшодой бүтээлнүүд дууһашагүй, дундаршагүй шэнжэтэй юм байна гэхэн сэнтэй тобшоллодо сэхэ тулажа ерээд, бусад хореод аймагуудай зоһеол-бүтээлнүүдые уудалаа һаа, тооложо барашагүй тоборюулга мэтээр жэрылдэн һубариха янзатай гээд ойлгомоор болобо. Номуудай иимэ далай соо монгол сэдхэл хүгжэнгүй, хүхингүй яяхаб даа!

ГАЛИНА БАЗАРЖАПОВА-ДАШЕЕВА.

(Үргэлжэлэлын удаадахи дугаарта).

НТВ

07.00 НТВ УТРОМ
09.10 «ДО СУДА» (16+)
10.05, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.30, 15.30, 18.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.55 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
17.30 Т/С «ЛУЧШИЕ ВРАГИ»

19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ». ТОК-ШОУ С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ. (16+)
21.00 Х/Ф «МОЯ ФАМИЛИЯ ШИЛОВ»
23.00 «АНАТОМИЯ ДНЯ»
00.00, 03.00 Т/С «ШАМАН»
00.45 ФУТБОЛ. «ЗЕНИТ» (РОССИЯ) - «МОНАКО» (МОНАКО). ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
04.05 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС» (0+)
05.10 ДИКИЙ МИР (0+)
05.30 Т/С «СУПРУГИ»
06.25 «ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ОБЗОР». (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
08.00 «КАК НАДО» (16+)
09.00 «УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». (16+)
09.30 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-3»
12.30 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
15.30 ЧТО СКРЫВАЮТ МОГИЛЬЩИКИ? (16+)
16.30, 17.00 «ВНЕ ЗАКОНА». (16+)
17.30 «ПРОПАВШИЕ. ПОСЛЕДНЯЯ НАДЕЖДА». (16+)
18.30, 20.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ». (16+)

19.00, 00.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО» (16+)
22.00 «КВН. ИГРАЮТ ВСЕ». (16+)
23.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ»
01.00 Х/Ф «ПРИГОВОРЕННЫЙ»
03.15 Х/Ф «БЕГ ОТ СМЕРТИ»
05.00 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «УТРО НА 5» (6+)

10.30, 16.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 13.30 Х/Ф «СМЕРТЬ НА ВЗЛЕТЕ»
13.50 Х/Ф «ГОРЯЧИЙ СНЕГ»
17.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
17.50 Х/Ф «РАЗНЫЕ СУДЬБЫ»
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»
21.30, 22.20, 23.25, 00.15 Т/С «СЛЕД»
01.00 Х/Ф «БЛОНДИНКА ЗА УГЛОМ»
02.40 Х/Ф «ЧИСТОЕ НЕБО»
04.50, 05.50 «ПРАВО НА ЗАЩИТУ». (16+)

Четверг, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10, 05.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» ((12+))
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20, 22.45 Т/С «С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ РОДИНА»
15.25, 16.15 «ВРЕМЯ ПОКАЖЕТ». (16+)
17.00 «МУЖСКОЕ / ЖЕНСКОЕ»
18.00 «НАЕДИНЕ СО ВСЕМИ». (16+)
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.45 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» (16+)
20.50 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» (16+)
22.00 «ВРЕМЯ»
00.45 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ». (16+)
01.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.35 Д/Ф «К 100-ЛЕТИЮ ЮРИЯ ЛЕВИТАНА. ГОЛОС ЭПОХИ»
02.40 Х/Ф «СМЕРТЕЛЬНАЯ ОХОТА»
04.35 «В НАШЕ ВРЕМЯ». (12+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
10.00 Д/Ф «ЧУЖАЯ НА РОДИНЕ. ТРАГЕДИЯ ДОЧЕРИ СТАЛИНА»
10.55 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.45, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50, 15.50, 19.05 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)
13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ». (12+)

16.00 Т/С «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ»
17.00 Т/С «ПОКА СТАНИЦА СПИТ»
19.15 «ПРЯМОЙ ЭФИР». ((12+))
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 «ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ». ((12+))
23.00 Т/С «ЗЕМСКИЙ ДОКТОР. ЛЮБОВЬ ВОПРОКИ»
00.50 Д/Ф «ТРАНСПЛАНТОЛОГИЯ. ВЫЗОВ СМЕРТИ»
01.50 Х/Ф «НАДЕЖДА»

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА (16+)
07.30 АФИША. ПОГОДА (16+)
07.45 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
08.15, 19.00 УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА (16+)
08.30, 19.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. (16+)
08.55 ДОМ-2 LITE (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
12.00 Х/Ф «А ВОТ ПОЛЛИ»
13.30, 20.00 «УНИВЕР» (16+)
14.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. МИРОВЫЕ НОВОСТИ (16+)
14.15 АФИША. (16+)
14.30, 20.30 «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ» (16+)
19.15 ТОЧКА ЗРЕНИЯ. (16+)
21.00 Х/Ф «ДЕСЯТЬ ЯРДОВ»
22.40 КОМЕДИ КЛАБ. ЛУЧШЕЕ (16+)
00.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)
01.00 Х/Ф «ДОКТОР ГОЛЛИВУД»

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 09.30, 19.30, 21.30, 23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+)
07.00, 10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00, 01.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+). ЗУРХАЙ
08.30 «ЕСТЬ РАЗГОВОР» (16+)
09.00 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
10.30 М/С «ДРУЗЬЯ АНГЕЛОВ»
10.45 М/С «ВИРУС АТАКУЕТ»
11.05, 15.05 Т/С «ГОВОРИТ ПОЛИЦИЯ»
12.05, 16.05 Т/С «ГОСПОЖА ГОРНИЧНАЯ»
13.05 Х/Ф «ТАБОР УХОДИТ В НЕБО»
15.50 М/Ф
17.05 Д/Ф «РОЖДЕНИЕ ЛЕГЕНДЫ. ПОКРОВСКИЕ ВОРОТА»
18.05 «МЕСТЬ» (16+). ЗУРХАЙ
19.00 «РАДАР-СПОРТ» (6+). ЗУРХАЙ
20.05 Т/С «ГРОМОВЫ»
21.00 Т/С «ОДНАЖДЫ В МИЛИЦИИ»
22.00 Т/С «ВЫЗОВ-4»
23.30 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ» (16+). ЗУРХАЙ
01.30 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ (16+)

СТС

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф «ПЕТУХ И КРАСКИ (0+)», «ЛЯГУШКА-ПУТЕШЕСТВЕННИЦА (0+)»
06.40 М/С «МИА И Я»
07.10 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
08.00, 14.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»

09.00, 13.30, 00.00 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
09.30, 16.30, 20.00 Х/Ф «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ»
10.00, 16.00, 21.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ БИЗНЕС»
10.30 МАСТЕРШЕФ (16+)
11.25 Х/Ф «ТАКСИ-3»
13.00, 23.40 СКЕТЧКОМ «СТУДЕНТЫ» (16+)
17.00, 18.30 Т/С «КУХНЯ»
19.00, 19.30 Т/С «АНЖЕЛИКА». «МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)»
22.00 Х/Ф «ТАКСИ-4»
00.30 «БОЛЬШОЙ ВОПРОС» (16+)
01.05 Х/Ф «ДОМОХОЗЯЙКА»
02.55 «ХОЧУ ВЕРИТЬ» (16+)
03.25 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 НТВ УТРОМ
09.10 «ДО СУДА» (16+)
10.05, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.30, 15.30, 18.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.55 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
17.30 Т/С «ЛУЧШИЕ ВРАГИ»
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ». ТОК-ШОУ С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ. (16+)
21.00 Х/Ф «ОТДЕЛЬНОЕ ПОРУЧЕНИЕ»
23.00 «АНАТОМИЯ ДНЯ»
00.00, 03.00 Т/С «ШАМАН»
00.45 ФУТБОЛ. «КРАСНОДАР» (РОССИЯ) - «ЭВЕРТОН» (АНГЛИЯ). ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
04.10 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ» (0+)

05.10 ДИКИЙ МИР. (0+)
05.30 Т/С «СУПРУГИ»
06.25 «ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ОБЗОР». (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
08.00 «КАК НАДО» (16+)
09.00 «УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». (16+)
09.30 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-3»
12.30 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
15.30 ЧТО СКРЫВАЮТ ПОЧТАЛЬОНЫ? (16+)
16.30, 17.00 «ВНЕ ЗАКОНА». (16+)
17.30 «ПРОПАВШИЕ. ПОСЛЕДНЯЯ НАДЕЖДА». (16+)
18.30, 20.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ». (16+)
19.00, 00.00 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО» (16+)
22.00 «КВН. ИГРАЮТ ВСЕ». (16+)
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ»
01.00 Х/Ф «КОЧЕВНИК»
03.10 Х/Ф «ДВОЙНОЙ ОБГОН»
05.00 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «УТРО НА 5» (6+)
10.30, 16.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 13.30, 02.55 Х/Ф «ЗМЕЕЛОВ»
13.55 Х/Ф «ЗА ПОСЛЕДНЕЙ ЧЕРТОЙ»
17.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
17.50 Х/Ф «БЛОНДИНКА ЗА УГЛОМ»
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»
21.30, 22.20, 23.25, 00.15 Т/С «СЛЕД»
01.00 Х/Ф «МИМИНО»
04.50 Х/Ф «СМЕРТЬ НА ВЗЛЕТЕ»

Пятница, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» ((12+))
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 Т/С «С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ РОДИНА»
15.25, 16.15 «ВРЕМЯ ПОКАЖЕТ». (16+)
17.00 «МУЖСКОЕ / ЖЕНСКОЕ»
18.00 ЖДИ МЕНЯ
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.45 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
20.50 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.45 «ГОЛОС». ((12+))
00.55 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ». (16+)
01.50 Д/Ф «THE DOORS: ИСТОРИЯ АЛЬБОМА «L.A. WOMAN». «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
03.00 Х/Ф «БРУБЕЙКЕР»
05.25 «В НАШЕ ВРЕМЯ». ((12+))

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
09.55 МУСУЛЬМАНЕ
10.10, 03.25 Д/Ф «ЛЮДМИЛА САВЕЛЬЕВА. ПОСЛЕ БАЛА»
11.05 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.45, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50, 15.50, 19.05 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)
13.00 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»

14.00 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ». ((12+))
16.00 Т/С «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ»
17.00 Т/С «ПОКА СТАНИЦА СПИТ»
19.15 «ПРЯМОЙ ЭФИР». ((12+))
22.00 СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ. (16+)
00.00 Х/Ф «КАЗАКИ-РАЗБОЙНИКИ»
02.00 Х/Ф «ОПЕКУН»
04.00 «АРТИСТ»

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА (16+)
07.30 ТОЧКА ЗРЕНИЯ. ПОГОДА (16+)
07.45 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
08.15, 19.00 УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА (16+)
08.30, 19.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. (16+)
08.55 ДОМ-2 LITE (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
12.00 «ТАНЦЫ» (16+)
13.30 «УНИВЕР» (16+)
14.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. МИРОВЫЕ НОВОСТИ (16+)
14.15 ТОЧКА ЗРЕНИЯ (16+)
14.30 Т/С «УНИВЕР»
19.15 «ДО И ПОСЛЕ» (16+)
20.00 СОМЕД! WOMEN
21.00 КОМЕДИ КЛАБ В ЮРМАЛЕ (16+)
22.00 СОМЕД! БАТТЛ.СУПЕРСЕЗОН (16+)
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)
01.00 «НЕ СПАТЬ»
02.00 Х/Ф «ПОЦЕЛУЙ НАВЫЛЕТ»

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+)
06.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00,

16.00, 17.00, 22.00 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+)
07.00, 10.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
08.00, 00.30 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+). ЗУРХАЙ
08.35 «РАДАР-СПОРТ» (6+)
09.00 «УТРО С ТИВИКОМОМ» (6+). ЗУРХАЙ
09.30, 19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»(16+)
10.30 М/С «ДРУЗЬЯ АНГЕЛОВ»
10.45 М/С «ВИРУС АТАКУЕТ»
11.05, 15.05 Т/С «ГОВОРИТ ПОЛИЦИЯ»
12.05, 16.05 Т/С «ГОСПОЖА ГОРНИЧНАЯ»
13.05 Х/Ф «МЫ ИЗ ДЖАЗА»
14.45 «ЛИЧНАЯ ЖИЗНЬ ВЕЩЕЙ» (6+)
15.50 М/Ф
17.05 Д/Ф «РОЖДЕНИЕ ЛЕГЕНДЫ. КАБАЧОК «13 СТУЛЬЕВ»
18.05 «МЕСТЬ» (16+). ЗУРХАЙ
19.00 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ» ((12+)). ЗУРХАЙ
20.00 Х/Ф «ПОСВЯЩЕННЫЙ»
22.35 Х/Ф «КОРОЛИ РУЛЕТКИ»
01.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ (16+)

СТС

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 ПРЕКРАСНАЯ ЛЯГУШКА (0+)
06.20 М/Ф «ФУТБОЛЬНЫЕ ЗВЕЗДЫ (0+)»
06.40 М/С «МИА И Я»
07.10 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
08.00, 14.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
09.00, 13.30, 19.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
09.30 Х/Ф «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ»
10.00, 16.00 Т/С «СЕМЕЙНЫЙ БИЗНЕС»
10.30 МАСТЕРШЕФ (16+)

11.25 Х/Ф «ТАКСИ-4»
13.05 СКЕТЧКОМ «СТУДЕНТЫ» (16+)
16.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». КОЛИДОРЫ ИСКУСТВ. ЧАСТЬ I (16+)
18.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». (16+)
20.00 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». УРА! СТИПЕНСИЯ (16+)
22.00 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». КАК Я ПРОВЁЛ ЭТО (16+)
23.15 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ». ГРАЧИ ПРОЛЕТЕЛИ (16+)
00.15 Х/Ф «БОЛЬШОЙ ЛЕБОВСКИ (18+)
02.25 Х/Ф «АДРЕНАЛИН (18+)
04.00 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 НТВ УТРОМ
09.10 «ДО СУДА» (16+)
10.05, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.30, 15.30, 18.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.55 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
17.30 Т/С «ЛУЧШИЕ ВРАГИ»
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ». ТОК-ШОУ С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ. (16+)
20.45 Х/Ф «МУЖСКИЕ КАНИКУЛЫ»
00.35 «СПИСОК НОРКИНА». (16+)
01.25 Т/С «ШАМАН»
03.25 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ. ЭПИЛОГ»
05.35 Т/С «СУПРУГИ»

ДТВ

06.00 М/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
08.00 «КАК НАДО» (16+)
09.00 «УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ». (16+)
09.30 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-3»
12.30 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
13.30 Т/С «СОЛДАТЫ-4»
15.30 ЧТО СКРЫВАЮТ СТРАХОВЩИКИ? (16+)
16.30, 17.00 «ВНЕ ЗАКОНА». (16+)
17.30 «ПРОПАВШИЕ. ПОСЛЕДНЯЯ НАДЕЖДА». (16+)
18.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ». (16+)
19.00, 23.40 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО» (16+)
19.30 МАШИНА. (16+)
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ»
01.00 Х/Ф «ВЛАСТЬ УБИЙЦ»
03.30 Х/Ф «ОЖИДАНИЕ ПОЛКОВНИКА ШАЛЫГИНА»
05.30 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30 «СЕЙЧАС»
07.10 «МОМЕНТ ИСТИНЫ». (16+)
08.00 «УТРО НА 5» (6+)
10.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 12.25, 13.30, 13.55, 14.55, 15.55, 17.00, 17.30, 18.30 Т/С «В ПОИСКАХ КАПИТАНА ГРАНТА»
20.00, 20.40, 21.30, 22.15, 22.55, 23.50, 00.35, 01.20, 02.05, 02.55 Т/С «СЛЕД»
03.40, 04.10, 04.40, 05.15, 05.40, 06.15, 06.45 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ»

Суббота, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.20, 07.10, 04.45 X/Ф «БОЛЬШОЙ КАПКАН, ИЛИ СОЛО ДЛЯ КОШКИ ПРИ ПОЛНОЙ ЛУНЕ»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
08.15 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!

«РОССИЯ 1»

07.35 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»
08.05 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

Воскресенье, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 X/Ф «ЗАЛОЖНИЦА»
09.10 «АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН». (16+)
09.45 M/С «СМЕШАРИКИ. ПИН-КОД»

«РОССИЯ 1»

06.35 X/Ф «НЕПОДСУДЕН»
08.20 ВСЯ РОССИЯ
08.30 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
09.20 «СМЕХОПАНОРАМА»

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ

В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающей в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях:
0+ - от 0 до 6 лет
6+ - от 6 до 12 лет
12+ - от 12 до 16 лет
16+ - от 16 до 18 лет
18+ - старше 18 лет

21.45 X/Ф «ПОДМЕНА В ОДИН МИГ»
01.30 X/Ф «ОЙ, МАМОЧКИ...»

TNT

07.00, 08.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА (16+)
07.30 M/Ф «ГУСИ - ЛЕБЕДИ» «САРМИКО» «СЕРДЦЕ ХРАБРИЦА»
09.00 «МУНГЭН СЭРГЭ» ((12+))
09.15 УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 10.00 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ» ((12+)). ЗУРХАЙ
06.30, 09.30 «НОВОСТИ ДНЯ» (16+)
07.00, 09.00 «В ТЕМЕ» (16+). ЗУРХАЙ
07.30 Д/Ф «ЕДА С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ»

17.30 Д/Ф «ЖЕСТОКИЕ ТАЙНЫ ПРОШЛОГО»
18.00 Д/Ф «ЭКСТРАСЕНСЫ-ДЕТЕКТИВЫ»
19.00 «ДВОЕ НА КУХНЕ, НЕ СЧИТАЯ КОТА» (16+). ЗУРХАЙ
19.30 «ВКУСНО» (12+)
20.00 Т/С «ЦАРСТВО»
00.40 X/Ф «ВАНЬКА ГРОЗНЫЙ»
02.15 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ (16+)

СТС

08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 M/Ф «ИВАШКА ИЗ ДВОРЦА ПИОНЕРОВ (0+)», «НАСЛЕДСТВО ВОЛШЕБНИКА БАХРАМА (0+)», «СЛОНЕНОК И ПИСЬМО (0+)», «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ (0+)»
07.10 M/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО»
07.30 M/С «РОБОКАР ПОЛИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»

НТВ

06.40 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ
08.25 СМОТР. (0+)
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ». (0+)
09.45 МЕДИЦИНСКИЕ ТАЙНЫ. (16+)

10.25 «ГОТОВИМ С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ» (0+)
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА» (16+)
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» (0+)
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС» (0+)
14.25 Я ХУДЕЮ. (16+)
15.30 ПОЕДЕМ, ПОЕДИМ! (0+)
16.05 СВОЯ ИГРА. (0+)
17.20 «ТАЙНЫ ЛЮБВИ». (16+)
18.20 «ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР». (16+)
19.00 «КОНТРОЛЬНЫЙ ЗВОНОК». (16+)
20.00 «ЦЕНТРАЛЬНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ» С ВАДИМОМ ТАКМЕНЕВЫМ

ДТВ

06.00 M/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
06.40 X/Ф «НЕ СТАВЬТЕ ЛЕШЕМО КАПКАНЫ»
08.15 X/Ф «ТЕГЕРАН-43»
11.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
23.00 «+100500». (18+)
23.30 «МОЯ РАССЕЯ» (18+)
00.00 КОРОЛИ ЭКСТРИМА. (18+)
01.00 Т/С «НАСЛАЖДЕНИЕ-3»
02.00 X/Ф «ДЕТЕКТИВ ДИ И ТАЙНА ПРИЗРАЧНОГО ПЛАМЕНИ»
04.30 «КАЛАМБУР»
05.00 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

07.20 M/Ф
10.35 «ДЕНЬ АНГЕЛА». (0+)
11.00, 19.30 «СЕЙЧАС»
11.10, 11.55, 12.35, 13.20, 14.05, 14.50, 15.35, 16.20, 17.10, 17.55, 18.40 Т/С «СЛЕД»
20.00, 21.00, 22.00, 23.00 Т/С «СМЕРШ. УДАРНАЯ ВОЛНА»
00.00 X/Ф «НЕСЛУЖЕБНОЕ ЗАДАНИЕ»
01.55 X/Ф «НЕСЛУЖЕБНОЕ ЗАДАНИЕ. ВЗРЫВ НА РАССВЕТЕ»
03.35 Т/С «В ПОИСКАХ КАПИТАНА ГРАНТА»

НТВ

07.00 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «РУССКОЕ ЛОТО ПЛЮС». (0+)
09.50 «ХОРОШО ТАМ, ГДЕ МЫ ЕСТЬ!» (0+)
10.25 «ЕДИМ ДОМА» (0+)
11.20 ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА. (16+)
12.00 ЧУДО ТЕХНИКИ. ((12+))
12.50 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ» (0+)
14.25 «ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР». (16+)
15.00, 17.20 Т/С «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ»
19.00 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА» С КИРИЛЛОМ ПОЗДНЯКОВЫМ
21.10 X/Ф «ПЛАН ПОБЕГА»
23.30 Д/Ф «ГОЛОС ВЕЛИКОЙ ЭПОХИ»
00.30 X/Ф «РОДИТЕЛЬСКИЙ ДЕНЬ»
02.30 Д/С «ДЕЛО ТЕМНОЕ»
03.25 АВИАТОРЫ. ((12+))
04.00 X/Ф «БЕС»
06.00 Т/С «СУПРУГИ»

ДТВ

06.00 M/Ф «МУЛЬТФИЛЬМЫ»
06.30 X/Ф «ТЫ - МНЕ, Я - ТЕБЕ»
08.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
18.50 X/Ф «СИНДРОМ ШАХМАТИСТА»
22.40 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО» (16+)
23.00 «+100500». (18+)
23.30 «МОЯ РАССЕЯ» (18+)
00.00 КОРОЛИ ЭКСТРИМА. (18+)
01.00 Т/С «НАСЛАЖДЕНИЕ-3»
02.00 X/Ф «ТЕГЕРАН-43»
05.15 «КАЛАМБУР»
05.45 «ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2» (16+)

5 КАНАЛ

09.00 M/Ф
10.30 «БОЛЬШОЙ ПАПА». (0+)
11.00 «СЕЙЧАС»
11.10 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО» С МИХАИЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ. (0+)
12.00 X/Ф «НЕСЛУЖЕБНОЕ ЗАДАНИЕ»
13.55 X/Ф «НЕСЛУЖЕБНОЕ ЗАДАНИЕ. ВЗРЫВ НА РАССВЕТЕ»
15.35, 16.25, 17.15, 18.10 Т/С «СМЕРШ. УДАРНАЯ ВОЛНА»
19.00 ГЛАВНОЕ
20.30, 21.35, 22.40, 23.40, 00.40, 01.45, 02.45, 03.45 Т/С «РАЗВЕДЧИКИ»
X/Ф «ЗА СПЕДИНЬ ЧЕРТОЙ»

Очиржаб Гумпилович КУНКУРДОНОВ

Забайкалиин хизаарай Агын тойрогой болон Буряад Республикын барилгын талаар хүгжэлтэд эхэ хубитаяа оруулһан Очиржаб Гумпилович сентябриин 20-до 73 наһанайнгаа морин жэлдэ наһа бараба.

Очиржаб Гумпилович Шэтэ можын Агын Буряадай национальна тойрогой Зугаалай нотагта 1942 оной октябриин 6-да Гумпилэй Хүнхэрдөөн Аюрай Сэмжээн хоёрой үнэр баян бүлэдэ түрэнэн.

1949 ондо Зугаалайн хургуулиин бэлэдхэлэй класста орожо, энэл хургуулингаа 10-дахи класс дүүргэжэ, түрүүшын выпуск болоһон юм. Сэргэй албанда Туркменистанай урда зүгтэ Керки хотодо штабай нарин бэшэгшээр алба эхэжэ дүүргэжэ, Усть-Каменогорскын политехническэ институтда хуража байгараа, Улаан-Үдэе эрэжэ, ВСТИ-гэй барилгын факультет дүүргэһэн.

Ажалтайнгаа намтар Ага нотагай Новоорловск хууринда горно-обогагителна комбинатда барилгын мастераар эхилжэ, ахалагша инженер болотороо урһаһан. Тэрэ үеын комбинатай эхэ цехүүд, болбосон түхэлтэй байрын шэнэ гэрнүүд Очиржаб Гумпиловичай ударидалга доро баригдаһан. Тэндэһээ Улаан-Үдэ урилгаар эрэжэ, Министрнүүдэй Советэй УКС-дэ хүдэлһэн. Буряад Республикын хори гаран районуудаар ябажа, хургуулинууд, пекарни, колбасна цехүүд болон элдэб эхэ барилгануудые барюулаһан. Тэндэһээ Нютагай үйлдэбэриин министрствын министрэй орлогшоор хүдэлһэн намтартай. Нүүлээрнэ Буркоопсоюзай барилгын таһагые даажа, Буряад нютагайнгаа олохон хүдөө ажахын барилгануудые барюулаһан юм. Ажал хүдэлмэри зонхилходоо, нидэргэтэй, юумэнһээ халиргайдажа байхагүй, һанананаа хүсэлдүүлжэл халадаг, ноёд һайдһаа айхагүй, нугаршагүй зоригтой, холын хараа бодолтой нүхэр бэлэй. Иимэ эхэ ажалынь гүрэн түрэ дээрэ сэгнэжэ, элдэб олон һайшаал магтаал болон үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдтэ хүртэһэн ааб даа.

Наһанайнгаа нүхэр Сэрсэгма Норжиновнатааа хүбүүн басаган хоёрые хүмүүжүүлжэ, дээдэ хургуули дүүргүүлһэн, хубийн ажалтайнууд, 6 аша зээнэртэй, гурбанинь дээдэ хургуули дүүргэһэн. Баирма аша басаган - Пекиндэ, Шираб аша хүбүүн - Томскдо дээдэ хургуулин оюутад, одхон аша Айдар - хургуулин шаби, зээнсэр Барас хүбүүн сээрлигтэ ябадаг.

Очиржаб Гумпилович найдамтай бүлын түрүү байһан. Үри хүүгэдын, ашанар зээнэрын булгаараа буряадаар гэртэе дуугарха, үбгэн аба, эжидээ һөөргэдэжэ байхагүй, ёһотойл монгол туургата арадай алтан хургаал сахиһан үринэр гээшэ. Наһанайнгаа амаралтада гарабашье, бага сага үбдэбашье, миин хуухагүй, хүршэнэр болон аха дүүнэрэингээ барилгада туһалжал байдаг зантай һэн.

Горький хууринда олон таһалгатай байһан гэр барижа, алим жэмэс, ур-гамал, сээг набша надхуулжа, ёһотой амаралтын булан зоёһон.

Сэхэ сэбэр һэшхэлын, һаруул һайхан сэдхэлын, сээн хургаалын үри хүүгэдэйн, үетэн нүхэдэйн, түрэлхидэйн зүрхэ сэдхэлдэ хэтэдэ үлэхэл.

Түрэлхидын, хани нүхэдын, үри хүүгэдын, нютагаархидын.

Үнэрлэн зуун жэлэй аршан зуур

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ проект

Дэлгэрэнгыгээр сайт дээрэмнай уншагты: burunen.ru

Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын дунда нургуулин суута багша Зонхив Ринчин Абидуевич Лубсама басагантаяа.

Ринчин Абидуевич - Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеран, РСФСР-эй габьяата багша. Тэрэ 1926 ондо Хурамхайнай аймагай Барагхан нютагта түрэнэн. 1958 ондоо Суулгын дунда нургуулида физкультурын багшаар хүдэлжэ эхилхэн.

Халхын-Гол дээрэ болоһон байлдан хаддаа нэн түрүүн СССР гүрэн Япон хоёрой хоорондох тэмсэл юм нэн ааб даа. Энэ дайн Монголой болон Манжуурай (мүнөө тэрэ Хитадай бүридэлдэ ороно) дэбисхэр дээрэ болоо, зүгөөр Халхын-Голой хоёр эрье дээрэ буряадууд ажаһууһан юм.

Юундэ иимэ юумэн болооб - ондоо хөөрэлдөөн. Буряадууд Монгол, Манжууруу хэдэн шатаар нүүгээ гэжэ мэдэнэбди. Зариманиинь үшөө хубисхалай урда тээ тишээ зөөһэн, нүгөөдүүлнэ Эрхэтэнэй дайнай үедэ гэдэргээ сүхарижа байһан атаман Семеновой сэрэгүүдтэй сүг нютагаа орхижо гараһан. Үшөө зариманиинь "улаан Монголой" түрүүшын хүтэлбэрилэгшэдэй идхалгада орожо нүүгээ, бэшэниинь хамтадхалгаһаа тэрьедээ...

Тиэхэлээрэ энэ дэбисхэр дээрэ амгалан байгаагүй, ходо хөморго байлаанууд болохо даа, хилэнүүд хубилгагдаха. Тиибэ яабашы 1939 он болотор Монголдошы, Манжуурташы буряад хэдэн нютаг байгуулагдаа. Нэгэниинь Монгол болон Маньжоу-Го хоёрой газараа буяалдажа байһан Халхын-Гол шадар оршодог нэн. Маньжоу-Го гэшы 1931-1932 онуудаар Манжуурые эзэлхэн японтон байгуулаа юм. Тийн Токио эндэхи буряадуудтай нилээд ехэ найдалаа холбожо, анхан атаман Семеновтой сүг дайлаалдан Уржин Гармаевые хамгаалгын сэрэгүүдэй ударидагшаар томилоо. 1933 оной намар энэ хүн 20-30 наһатай буряад болон монгол эрэшүүлые сэрэгэй албанда татажа, морин сэрэгэй хоёр полк болон түмэр харгы харууһалгын рото эмхидхээ. Гармаевай сэрэгшэд байлдаанай үедэ японтоной талада үлэһэн, харин "Монголой" буряадууд МНР-эй армийн бүридэлдэ ороһон түүхэтэй юм.

Улаан Армийн сэрэгшэ Ширипнимбуев Цыренжаб Батуевич. 1941 он.

1960 он, "Путь Социализма" колхозой Ашинн наалин фермэ дээрэ.

Наалишад "Улаан булан" соо "Буряад үнэн" сонин хаража байна.

Баруун гарһаа: фермые даагша Шонходо Жамсаранович Чимитов, Халхын-Голой, Финскэ, Эсэгын дайнда хабаадаһан, олон дайшалхы орден болон медальнуудай кавалер; саанань - залуу наалишан Цыденжапова Ханда Дабавна, эдэ байһан зон сооһоо гансаараа мэндэ һууна, мүнөө 73 наһатай; Дамбаева Цыбжит Цыреновна; Доржиева Екатерина Жамьяновна; залуу механизатор Цыбиков Ринчин-Нима Доржиевич; Шонходо Жамсарановичай наһанай нүхэр, колхозой мүн аймагай түрүү наалишан Дамбаева Цыпилма Цыреновна.

Хуушанай хоморой фото-зурагуудые сониндомнай толилуулдаг бүхы уншагшадтаа һайниие хүргэнэбди.
Манай хаяг: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвили, 23, каб.42; электрон хаяг: unen@mail.ru Тел.: 21-64-36. 60-46-89.

БУРЯАДАЙ ГИМН ТУХАЙ

Уншагшын ханамжа

Мэнэ ная, сентябриин 3-най «Үнэндэ», мүнөөнэй Буряадаймнай гимн нэгэ таарамжатай бэшэ гэжэ Москвада ажаһуудаг Г. Очировагай бэшэһэниие уншаад, үндэ мартагдаад байхан ханалаа дахинаа хэргээжэ бэшэхэ гэжэ шийдэбэ.

Юуб гэхэдэ, тэрэ холо сагта, хорёод жэлэй саана, Буряадай гимн тухай анха түрүүшын ехэ хэлсээнэй боложо, бэлиг ехэтэй композитор А. Андреев ба шүлэгэй автор Д. Жалсарав хоёрой «Таёжная, озёрная...» гэхэн тэрэ сагта суута дуунай баталагдажа байхада, бишье бага зэргэ энэниие буруушаажа бэшэһэн хүм. Тиймэ хэды хайхан дууншье хаа, Г. Очировагай бэшэһэнээр, үнэхөөрөөшье ганса хүнэй зүгөө дуулаһан мэтэ дуун, үшөө тийхэдэ зарим тэды үгэнүүдыньшье гимнын үгэнүүдтэ хүрэхэгүй хаш. Гимн гэшэ олоной зүгөө Эхэ ороноо магтаһан, суурхуулан, хүр хүлдэнь үргэһэн шанар шангатай, нүлөө ехэтэй, аялгань арад зоной зүрхэ сэдхэлһээ, ухаан бодолһоо, алтан набагшаһаа гараһан, үгынгөө удхаар бүришье шанга сохисотой байжа, хүнэй доохио хулгөөжэ, хүмэрюулжэ, зарим сагуудтаа уяруулжа, нулимса гүйлгэжэ байха ёһотойл байха хаш.

Тийхэдэ бидэ, «Таёжная, озёрная...» гэшые буруушаажа байхан зон, үсөөн байшоо хэмди. Буряадайнгаа гимн тухай ханамжануудаа бэшэгты гэжэ уряалай дээрһээ буухада, аргагүй нэгэ тиймэ таарамжатай

шэнэ дуунай зохёогдожо шадаагүй хаань, арад зонойнгоо алтан абдарыень уудалжа, тон мэдээжэ, тон хүндэтэй, ямбатай дуу бэдэрхэдэ, яахаб гэжэ бэшэһэнээ хананам. Тиймэ дуунууд гэжэ минии ханаашаар хаа, дээрэ дурсагдаһан «Таёжная, озёрная...» гэшэһээ гадна, үшөө Б. Цырендашиевой «Сэлэнгэ», Ч. Павловай «Эхэ орон тухай» дуунууд лэ байна хаш, гэбэшье, түрүүшын хоёр дууниинь яажаш гимндэ таарахагүйл даа, харин Ч. Павловай дуун нилээд дүтэ байжа магадгүй гэжэ дурадхаһан хүм (Эхэ нютаг жэгтэйгээр, Эльгэ зүрхым хүлгөөн, Элдэн хонгор дэлхэй дээр, Эгээл хайханаар үзэгдэнэ...)

Энэ бэшэһыем композитор Ю. Ирдынеев уншаһан байжа, намайе дэмжэһэн. Хүгжэмэй училищиде нуража байхадам, нэгэ минии багшашые байһан энэ композитор «Саша, ши зүбөөр бэшээш, тийгэжэ бэшэһэнши болоо, халтад лэ гэбэл, «Таёжная, озёрная...» дуун гимн болохоёо байна гэжэ дуулдаад байна. Бишье иигэжэ байжа бэшэхэ хэм, теэд яажаш болохогүй байна, бишни өөрынгөө дууе конкурсно табяад байналби даа, хүн зон юн гэжэ ханаха юм. Үшөө тийхэдэ А. Андреев - минии нүхэр». Тийхэдэ үшөө: «Шим минингээ бэшэһэн шэнэ гимные хүгжэмшэн шабимни хадаа наадажа үзөөд, айлта үгы, сэхэ руунь нэгэ сэгнэлтэ үгөөрэй, гомдохогүй байхаб», - гэжэ тэрэ дуунайнгаа нотые намда үгэһэн. Хэн, ямар поэдэй үгэ дээрэ бэшээтэй байһан юм, мар-

таад байнам, гэбэшье ёһотой гимнын удхаар бэшэгдэһэн хайн шүлэг байгаа лэн гэжэ хананам. Тийбэ яабашые Ю. Ирдынеевэй тэрээхэн шэнэ дуун-гимн хэндэшье тийхэдэ мэдээжэ бэшэ байшоол даа, сэхын хэлэхэдэ, аялгаараашые «Таёжная, озёрная...» дуунда хүрэхэгүй байгаа лэн хаш. Би багша-яа муудхаахагүй, гомдохохогүй гэжэ «Яһала, яһала гоё дуун болоо энэтай» гээл лэн бээзб.

Нүүлдэ мэдэхэдэмнай, комиссиин шэлэжэ абанан нэгэ хэды дуунуудһаа «Таёжная, озёрная...» гэшыень лэ Арадай Хуралай депутатуудай зүбшөөлдэ табигдаһан байна. Тэдэнэй хэн нэгэнэйн «Энээхэн дуун гимн боложо шадахагүйл даа, гимн гэшэ ондоохон байха ёһотой, энэ дууе хаа-яанагүй, концерт нааданһаа гадуур зоннай түрэ хурим дээрэшье, гол нуурай эрьедэшье хогтошоод дуулалдажа байдаг лэ», - гэхэдэнь, депутатууд бүришье хүхилдэжэ, «Тиймэ хаа, үшөөл хайн гэшэ, одоо арадай дуун лэ гэшэл даа энэмнай» гэлдэжэ, нэгэн дуугаар Буряад Республикын гимн болгожорхиһон гэжэ бидэ газетэ сооһоо уншаа хэмди. Би тийхэдэ досоогоо «Эх даа, нэгэн дуугаар...» гэжэ шаналхаһаа бэшэ, юмэ оложо шадаагүй бэлэйб. Эгээ ядахадаа, арадаймнай түлөөлэгшэдэй 20-30% буруушаажа байгаа хаань, урмашаха байгаа лэн хаш.

Гимн тухай дахинаа асуудал табижа байһан Г. Очирова түрэл нютагһаа холо байдагынь хаа, түрэл газетээ уншажа, дэмжэжэ байхаһаа гадна,

өөрөө шүлэгшые зохёодог, хажуугаарнь шэнэ гимндэ хоёр шүлэгөө толилуулжа байхадань, би ехэ урмашажа байнам (ябууд дундаа гэхэ гү, али өөрынгөө зүгөө шүлэгүүдтэнь сэгнэлтэ үгөөдхигүү - Буряадаймнай хүсэ шадалтай хүлдэ болохо гимнын үгэнүүдтэ арайл хүрэхэгүй хаш).

Мүнөө болоһон хойно Г. Очирова гэхэ мэтэ маанадые дэмжэжэ байха зоннай үсөөхэн лэ байна хаш. Үнэн дээрэ хэлэхэдэ, гимн гэшэмнай ямархан байхаб гэжэ зүб руунь таажа, хэлэжэшье шадаха зоннай бүришье үсөөн байха ха гү? Эндэ нэн түрүүн хүгжэмшэд, соёлой ажалшад, уран зохёолшод, багшанар, эрдэмтэд, нэгэн гэбэл, буряад арадай урдаа хараха зонуудын, тэрэ интеллигенци гэшэдынь хэлсэхэ ёһотой хаш.

Ханана гүт, СССР гүрэнэй байхада, ямар хайхан, гоё үгэнүүдтэй гимнтэй байһанаа? Харин нүүлдэнь, Б. Ельцинэй үедэ, СССР-эй гимнын суурян доро гайтайхан муухай үйлэ хэрэгүүд, алалган худалган болоһон, таарахагүй гэлдэжэ орхижо, М. Глинкын «Иван Сусанин» гэжэ опероһоо тиймэшье хайн бэшэ аялгата хүгжэмые гимн болгожорхёод байһанаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ А. Александровай бэшэһэн тэрэ хайхан дунда хөөргөө бусаа хэмди. Минии ханахада, тиймэрхүүл дуун буряад арадаймнай гимн байха ёһотой ха!

А.ЛЫГДЕНОВ.

Урданай заншалнуудтаа шэнэ ёһоор хандалга

ТҮМЭНТЭЙ ШОНО УГАЙ ЗОНОЙ ҮҮСХЭЛ

Хүрэгжэ ерэнэн хорин нэгэдэхи зуун жэлдэ уг гарбалай мүргэлнүүд бүри үргэнөөр, олон хүнэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэдэг болоо. Эртэ урдын уг заншалнууд хэргээгдэжэ, эхэ нютагаа, хүрһэтэ газараа, хүхэ тэнгэриее, тоонто нютагаа, уг гарбалаа хүндэлжэ, үргэн сагаан харгы зам, эбтэй зетэй, үнэр баян ажаһууха гэнэн хүсэл бодолнууд бээлүүлэгдэжэ, хүсэлдөө хүрэхэ гэхэн этигэл түрэнэ.

Манай угсаата арад эртэ урдынгаа уг заншалнуудые үргэнөөр сахина. Мүн лэ Будда багшынгаа нургаал шудалжа эхилһээр 250 жэл гүйсэбэ. Манай угсаатанай дундаһаа бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоһон үндэр түрэлтэ гэгээн ламанар олон. Арбадахи зуун жэлдэ Энэдхэгтэ ажаһууһан гэгээн түрэлтэ Нагарджунын шэнэ түрэл Үндэр ламхай - Цэдэн Соодоев гэжэ тодорюулагдаһан. Мүн лэ Цанид хамба Агван Доржиев, Гоман хамба Кенсур Агван-Нима Цыдыгдоржиев болон бусадтай хүн түрэлтэнэй сэдхэл бодолой, эрдэм ухаанай хүгжэлтэдэ оруулһан энэ манай дэлхэйн бодото баялиг гээд мэдээжэ.

Эдэ гайхамшаг үндэр түрэлтэнэй хуби заяанда эртэ урдымнай мүргэл шүтөөнүүд өөрынгөө хайн нүлөө үзүүлһэн лэ гээд ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, уг гарбалаа сахингүйгөөр, нэгэшье хайн юумэн болодоггүй гээд мэдээжэ. Илангаяа нүүлэй сагта хүн зоной заншал хубилна. Энэ байдалда угайнгаа хайн хайхан заншалнуудые хэргээжэ ёһотойбди. Урдын сагһаа хүрэнэн элинсэгүүдэймнай бөө мүргэл хэргээгдэжэ, уһа голнуудтаа, хада уулануудтаа, эхэ газартаа, Үндэр тэнгэридээ, тоонто нютагтаа баяр баясхан хүргэжэ, дүүрэн сээжээрээ амилжа, хайхан эбтэй зетэй байдалда эрмэлзэнэбди. Иимэ ёһо заншал бүхы Ази түбидэ баримталагдана.

Манай Баргажан дайдын түүхэ эртэ урдын сагһаа суутай. «Баргажан Түхэм» гэхэн алдарт нэрэ дэлхэйн эрдэмтэдэй түүхэ бүтээлнүүдтэ аржыса оронхой. Байгша жэлэй зуун Эхирэд угсаатанай Долоон Шононуудай нэгэ эсэгэн боло-

Евгений МАНДАЛОВАЙ гэрэл-зурагууд.

хо Түмэнтэй Шононуудай Ехэ тайлган болобо. Энэ Тайлган үе сагайнгаа онсо шэнжые хараадаа абажа үнгэргэгдэбэ.

Юуб гэхэдэ, Совет засагай үе сагта хорюултай байһан уг заншалнуудые эмхидхэхэдэ, ехэ харюусалга гэшэ. Эндэ нютагай эдэбхитэд Бадмаев Борис Эрдыниевич, Борисова Вера Доржиевна болон бусад ехэ ажал хүдэлмэри ябуулба.

Түмэнтэй Шоно эсэгын эрхимэй эрхим хүбүүдэй нэрэнүүд дурдагдаа. Мүн лэ Элбэг-Доржо Ринчино, Африкан

Бальбуров, Данри Хилтухин хоёрой «Приказываю жить!» гэхэн номой гол нюур Гуржаб Очиров, Буряадай арадай поэт Николай Дамдинов болон бусад болоно.

Янжима бурханай орон нютаг Яригтада Түмэнтэй Шоно угай Ехэ тайлганда бүхыдөө 500-гаад хүн хабаадаба. Россиин бүхы заха хизаарнуудһаа, Владивосток, Красноярск, Санкт-Петербург болон бусад хотонуудһаа суглараа. Тийгэжэ 350 гаран гэр бүлэ элинсэгүүдэйнгээ нэрые мүнхэлжэ,

үргэл үргэжэ, үнэн зүрхэнһөө шүтэжэ, ханал бодолнуудаараа хубаалдаа. Гадна залуушуул, ургажа ябаһан эдишүүл, эдэбхитэй хабаадалсаа. Монгол туурганай эрдэни - Мориной солье Баатар Малатшаевай дуулахадань, шагнагшад абаа шэмээгүй зогсожо уяраа.

Энэ тайлган Морин жэлдэ үнгэргэгдэһэниинь нэгэ удхатай. Нютагай наһатайшуулай нэгэн Эрдэни Будавич Шарушкин өөрынгөө зохёоһон шүлэг уран гоёр уншаа, мүн Түмэнтэй Шоно угай модо (нарбаалжаниие) гуримшуулаа. Эрын гурбан наадан үнгэргэгдөө. Мүнөө сагай хонирхолтой наадануудые наадаха дуратайшуул байгаа. 7-дохи классай нурагша Эрдыни Бадмаев Николай Дамдиновай шүлэг уншаа. Хурамхаан тоонтотой олзын хэрэг эрхилэгшэ Валерий Дугданович Очиров мүргэлшэдые эдэе хоолоор хангажа, буянда хүртөө. Мүргэлшэдэй дунда архи, тамхинда дашуурһан зон харагдаагүй.

Түмэнтэй Шонын тайлганиие эмхидхэгшэд мүргэлөө бүтээхын хажуугаар ороһон хандибай мүнгэн тухай тоосоо. Жэшээлэн хэлэбэл, гэргүйгөөр үлэһэн 4 бүлэдэ 70 мянган түхэриг үгтөө. Спортын наадануудта - 40 мянган түхэриг, Яригтада даяан бүтээхэ гэр барилгада - 30 мянган түхэриг, бөөнэрэй «Бархан Уула» гэхэн эмхидэ - 30 мянган түхэриг үгтөө, 80 гараһан наһатайшуулдаа хадагуудые, мүнгэшье баряа. Энэ дэмбэрэлтэ Ехэ тайлган шэнэ ёһоор үнгэргэгдэбэ, тиймэһээ нютаг бүриин тайлганууд иимэ шэнэ ёһо заншалаар бүтээгдэдэг болоо хаа, ехэ үргэмжэтэй, хүн зондоо түһатай байха байна.

Баргажанай үргэн сагаан дайдада Янжима бурханаараа аяар холуур суурхажан Яригтада Эхирэдүүдэй Түмэнтэй Шоно угайхидай Ехэ тайлган үе сагайнгаа байдалые зүбөөр ойлгожо, орон дайдаа, тоонто нютагаа, уг гарбалаа, нютаг зоноошье баярлуулаа гэжэ баяр хүргэһэн хүнүүд олон. Иигэжэ үгээ ойлголсожо, бэе бээе хүндэлжэ ябаха уялгатайбди.

Дулгар ДОРЖИЕВА, Елена ГАРМАЕВА.

ХЭЖЭНГЫН ДАСАНАЙ ТҮҮХЭ

(Үргэлжлэл.
Эхинийн
урдахи дугаарнуудта).

Энэ хуряангы түүхын автор тэрэ үеэр Улаан-Үдэ ошоод байхадаа, дуулаа (Түнхэнэй, Зэдын түлөөлэгшэд дасан барихын асуудалаар Бурядай Правительствата хандаһан байгаа): нэн түрүүн 25-һаа үсөөн бэшэ гэшүүдтэй буддын шажантанай бүлгэм тогтоохо хэрэгтэй, бүлгэмэй райисполком болон Министрүүдэй Советтэ баталагдахада, дуган, субарга барихань тэдэнэй - бүлгэмэй гэшүүдэй хэрэг болохо юм. Гэртээ бусаад, 26 хүзэгтэнэй список табяад, 3-4 хүнүүд хамтаржа, тэдэнһээ (26 хүнүүдһээ) мэдүүлгэнүүд абтаад, 1989 оной апрелин 8-да суглаан боложо, бүлгэмөө тогтоогоод, мэдүүлгэ үгэгшэд гэшүүндэ абтажа, бүлгэмэй түрүүлэгшээр Рантаров Петр Раднаевич, орлогшоор Балданов Балдоржо Гутапович, бэшээшээр Дашиев Цыдып Дабаевич хунгадаа. Суглаанай протокол П.Р.Рантарова үгтэжэ, машинка дээрэ олон болгодоод, тэрэ дары райисполкомдо үгтөө, Буряад Республикын Министрүүдэй Советтэ абаашагдаа. Райисполком баталжа үгөөгүй, үнөөхи партиянай айлгаһан зандаа байгаа. Тиймэшье хаань, П.Рантаров олон удаа орожо хөөрэлдөө, сээс хаялсаа, райком партиин 1-дэхи даргада баһа оло дахин ороо, ядахадаа, үбгэдүүдые суглуулжа асараад, тэдэнэртэй хөөрэлдүүлээ, Улаан-Үдэ хэдэн дахин ошожо хэлээ, мүргөө. Тийгэлдэнээр байтарнь, 6 һара үнгэрөө. Энээнэе бүтээхэ хэрэгтэ П.Р.Рантаров ехэ нэтэрүүгээр оролдоһон хүн юм. Һүүлэй һүүлдэ райисполкомтой түрүүлэгшэ В.Г.Котов сэхэ, номгон зантай хүн хадаа 1989 оной октябриин 27-до зэмэшье абаа һаа, абуужам гэжэ хэлээд, бүлгэмые бүридхэлдэ абаһан тухай шийдхэбэри гаргажа үгэжэрхиһэн юм. Тэрэ шийдхэбэри Министрүүдэй Советтэ 3 һара хахад хэбтээ. 1990 оной феврилиин 13-да тэрэнэй 78 дугаарай распоряджени гарража, Хэжэнгын, Зэдын районүүдта бии болоһон буддын шажантанай бүлгэмүүд

баталагдаа һэн, дуган, субарга гээгүй, «Культовые здания» гэжэ бэшэнхэй, эдээнэй баригдаха газар таһалжа үгэхые даалгаа. Нютагаймнай хүзэгтэйшүүлэй суглаан дээрэ дуган, Джарун Хашорай субарга Бургаастай гэжэ газарта (Хэжэнгэ тосхонһоо баруулжаа 10 модо) бариха шийдхэбэри 1989 оной июнь соо гараһан байгаа. Тэрэ газарта дасан барижа болохо гү гэнэн айлдхал Энэдхэгһээ морилһон Гүшэг Багуулаа римбүүшэдэ хэжэ, зүбшөөл абтаһан юм. Эдэ бүхы хэрэг хүзэгтэниие, олонхи зоние ехээр баярлуулаа һэн. 1990 оной эхинһээ хүзэгтэн, бэшэшье хүнүүдһээ үргэл (хандиб) ехээр ородог боложо, 10x10 метрэй гэрэй торхо, шала, потолок болохо модотойнь худалдажа абтаад, дуган болгохо гэжэ асарагдаад табигдаһан байһа, тэрэ үеэр шэрээтэ боложо ерэнэн лама Цыбан Дашицырено-вэй зургаар зарим Япон дасанай хэлбэритэй орой хэгдэжэ, барилгань дүүрэнэн юм. Тэрэ үедэ лама, хуваруудай һууха 2-3 гэрнүүд асарагдажа табигдаа һэн. Дуганай зосоохи сэбэрлэгдэжэ, бурхан, ном, бэшэ хэрэгсэлнүүдэй бэлэн болоходоно, 1990 оной июниин 7-ой үдэр Ивалгын дасанһаа ламанар морилжо, арамнай үргэгдэнэн байгаа. Энэ республика соо хоёрдохи буддын мүргэлэй газар болоо, Ивалгын дасанай удаа. Арамнайда ехэ олон зон ерэжэ хабаадаа, мүргөө. Хэжэнгын дасанай (урда байһан) үгы хэгдэнэн саһаа хойно 53 жэлэй үнгэрөөд

байхада, дасаннай дахинаа нээгдэжэ, хурал мүргэлөө эхилһэн байна гээшэ. Хойто жэлын дуган 3 метрээр ута болгодоо, залгагдаа һэн.

ДАСАДА БОЛОЖО БАЙДАГ ХУРАЛНУУД
Үдэр бүри Жаһаа болон Жүндэн хурагдадаг, нютаг ороной амгалан тайбан байхын түлөө, хүнүүдтэ муу юумэ бү үзэгдэг гэжэ уншагдадаг юм.

Һарын (түбэд-монгол литээр) 9, 19, 29-нэй үдэрнүүдтэ манай дасанай хиидэй сахюусан һама болон Жамсаран сахюусан уншагдадаг байһан һаа, 1992 онһоо үдэр бүриин болгогдонхой, һарын 8-най дүйсэндэ Отошын хурал болодог.

Энэ хурал амгалан байдалай, хүнэй элүүр энхэ һайн ябахын, нүгшэгшэдэй хүнэнэй боди хотог олохын түлөө уншагдана.

Һарын 15-най дүйсэндэ Ламшиг нинбо хурал 1995 онһоо хурагдадаг болонхой.

Һарын 30-най дүйсэндэ Дара Эхын Мандал Шиива хурагдадаг.

Хабарай эхин - Сагаан һарын 1-һээ 16 болотор Бурхан Багшын рити хубилгаа гаргаһан, ехэ дүйсэн үдэрнүүд. Сагаан һараһаа уридшалан, урда жэлэй һүүл һарын 27-до балин адисалдаг, 28-да арбан сахюусад хурагдадаг, 29-дэ дүгжүүбэ гаргадаг (шатаадаг), 30-най үдэшэ, һүни Сиидэр һама хурадаг.

П.БАЛДАНДОРЖИЙН
"Хэжэнгын дасанай хуряангы түүхэ" гэжэ номһоо абтаба.

"ГАНДАН" ДАСАНАЙ ЗУРХАЙ

Сентябриин 29, гарагай 2, монгол литын 5, хүхэгшэн туулай, огторгойдо һуудалтай, 7 улаан мэнгэтэй.
Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдые бүтээхэдэ, эрдэмтэ бүтээлнүүдые уншахада, холын харгыда гарахада, эм бүтээхэдэ, гэр байрануудые барихада һайн. Шэнэ хубсаһа худалдан абаха ба үмдэхэдэ муу.
Үһэ абабал, эд зоори ба үхэр мал үдэхэ.

Сентябриин 30, гарагай 3, монгол литын 6, хүхэ луу, үһанда һуудалтай, 6 улаан мэнгэтэй.
Энэ үдэр "хүшэр" хэрэгүүдые, баялиг нөөсөлхэдэ, наймаа эрхилхэдэ, холын харгыда гарахада һайн. Гэрэй зөөри ба үхэр мал хажуу тээшэнэ үгэхэдэ муу.
Үһэ абахада, шэг шарай һайжарха.

Октябриин 1, гарагай 4, монгол литын 7, хүхэгшэн могой, уулада һуудалтай, 5 шара мэнгэтэй.
Энэ үдэр газар элдүүрилхэдэ, үһаар хангахада, эрдэм үзэгтэ хургахада, эд үйлэдбэрилхэдэ, хүршэтээ нүхэсэхэдэ, хубидаа тунһатай хэрэг эрхилхэдэ, холын харгыда гарахада һайн.
Үһэ абаха болон хүшэр хэрэгүүдые бүтээхэдэ муу.

Октябриин 2, гарагай 5, монгол литын 8, улаан морин, модондо һуудалтай, 4 ногоон мэнгэтэй.
Энэ үдэр буянта хэрэг үйлэдэхэдэ, эрдэм үзэгтэ хургахада, ном уншахада, эм бүтээхэдэ һайн. Ургажа байһан модо отолходо, холын харгыда гарахада сээртэй.
Үһэ абабал, наһан утадхагдаха.

Октябриин 3, гарагай 6, монгол литын 9, улаагшан үхэрэй, хиидэ һуудалтай, 3 хүхэ мэнгэтэй.
Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдые эрхилхэдэ, наймаа ябуулхада, эм бүтээхэдэ, холын харгыда гарахада һайн.
Үһэ абахада сээртэй.

Октябриин 4, гарагай 7, монгол литын 11, шара бишэн, галда һуудалтай, 2 хара мэнгэтэй.
Энэ үдэр эд бараа болон үхэр мал худалдан абахада, худаг малтахада, гэрэй ажал хэхэдэ һайн. Холын харгыда гаралтагүй.
Үһэ абабал, үе мүсын мэдэрэл хурса болохо.

Сентябриин 5, гарагай 1, монгол литын 12, шарагшан тахья, шоройдо һуудалтай, 1 сагаан мэнгэтэй.
Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдые эрхилхэдэ, эм бүтээхэдэ, буддын шажантанай лүн абахада, тушаалда томилогдоходо, хуулиин тогтоол зарлахада, холын харгыда гарахада, буян үйлэдэхэдэ һайн. Адуу мал худалдажа болохогүй.
Үһэ абабал, эд зоори ба үхэр мал арьбадхагдаха.

Энэ зурхай
"ГАНДАН" дасанай гэбгы
ЗОРИГТО лама бэлдэбэ.
6-дахы таһаг
(8-983-533 56 05, 8-924-556 51 37)
хандажа болоно.

<p>Буряад Үнэн</p> <p>Учредители: Глава Республики Бурятия, Народный Хурал Республики Бурятия, Правительство Республики Бурятия</p> <p>Директор-главный редактор - В.В.ХАРТАЕВ Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА</p> <p>РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ: И.М. Егоров, П.Л. Носков, И.В. Смоляк, Т.М. Нагуслева (Правительство РБ), В.А. Павлов, Б.Ц. Семенов, Ц.Б. Батуев, Ц.Д.Э. Доржиев (Народный Хурал РБ), Б.Ш. Дашиев, Д.Б.Гуродармаева, С.Б. Байминова.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЫ:</p> <p>21-54-54 - приемная 21-35-95 - замдиректора - редактор газеты "Бурятия" 21-68-08 - редактор 21-64-36 - замредактора, ответственный секретарь 21-67-81 - выпускающий отдел 21-64-36 - корреспонденты, редакция журнала "Одон" 21-06-25 - редакция журнала «Байгал» 21-55-97 - редакция газеты "Спорт Тамир" 21-62-62 - реклама 21-50-52 - отдел распространения</p> <p>Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не рецензируются и не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.</p>	<p>АДРЕС РЕДАКЦИИ И ИЗДАТЕЛЯ: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. ГАУ РБ «Издательский дом «Буряад үнэн».</p> <p>Подписной индекс 50901 Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Бурятия Свидетельство ПИ № ТУ03-00304 от 29 июля 2013 г. www.burjadyunen.ru e-mail: unen@mail.ru</p> <p>Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография». Адрес типографии: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 16.09.2014 в 17.00 - по графику; 16.09.2014 г. в 17.00 - фактически. Объем 4 п.л. Заказ № 2106. Тираж - 3500 экз.</p> <p>Цена свободная.</p> <p>* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж), Тел.: 21-62-62, 21-60-91 тел./факс: 21-54-54</p>
--	--	---

Түрэл нютагаймнай түүхэнээ

СЭБЭР ЫАЙХАН ХАРГЫТАЙ ЯБАХАМНАЙ БОЛТОГОЙ!

Манай Росси гүрэндэ түүхын баримтаар Буддын шажан 1741 ондо ороhon түүхэтэй. Түүхэ шэнжэлэгшэд яһала ажал ябуулаа. 2200 жэлэй урда бүтээгдэһэн Буддын шажаны хэрэгсэлнүүдэе археологууд олоһон байна. 1741 ондо Россиин империин эзэн хатан Елизавета Петровнагай зарлигаар 150 ламанартай 11 дасангууд бии болоһон байна.

талий Калашников, ходо туһа хүргэжэ байһан эдэбхитэд: Валерий Доржиев, Бато Семёнов, Владимир Павлов, бэшэше олон хүзэгшэд хабаадалсаа. Дасандамнай ходо хурал мүргэлнүүд үнгэржэ байдаг, нютагнай хэргэнхэй, зоноймнай хии морин дээгүүр болонхой.

Тэрэ холын үедэ Галуута нуурай ба Сонгоол дасангууд хоорондоо ходо мүрысэжэ байгаа. 100 жэлэй үнгэрөөгүй байхада, 40 гаран дасангууд хүдэлжэ эхилһэн байна. 1828 ондо Хохюуртада дасан тайлдаа. Хөлго мүрэнэй баруун эрьедэ хууһан Хориин 11 эсэгин (бодонгууд, хуасай, гушад) буряадууд Үнгөөһөө эхилээд, баруун тээшээ Алташа (гушад) хайсагарай буряад зон Амгалантынгаа дасанда мүргэжэ, хэрэгээ бүтээдэг байһан байна. Нютагай ахамар зон 300 ламанар, хубарагууд алба хэдэг хэн гэжэ хэлэдэг хэн. Шэрүүн сагай ерэхэдэ, 1935 онһоо Амгалантын дасан хандаргажа эхилээ, олон бэрхэ ламанар сүлэгдөө.

Дасанай дэргэдэ 8 субаргануудые арбаад үрхэтэнһөө эхилээд, Хайсагар, Амгаланта, Алташа, Гутай, Дабаата, Хонхоло, Шанага ба Шэбэртын зон бодхооһон байна. Жэл бүхэндэ ехэ үргэл мүргэлэй һүүлдэ "Эрын гурбан нааданай" мүрысөөнүүд үнгэрдэг. Энэше зун Шэбэртын дасанда Майдар хурал үнгэрөө. Хуралай урда үдэрнүүдтэ ехэ бэлдэлгэ хэгдээ. Мүнгэн талаар нютагай үмсын ажалтай С.Будажапова туһалаа. Мүнөө жэл шэрээтээр томилогдоһон Данзан амбай (Хонхолоһоо гарбалтай), Доржо амбай, Пүрбэ хубараг ехэ эмхитэйгээр энэ уншалгаяа үнгэргөө. Майдар хуралые даажа абанан Дабаатын хүзэгшэдые тэмдэглэхэдэ боллоно. "Эрын гурбан нааданай" мүрысөөнүүдтэ илагшадта хони болон мүнгэн шангуудые барюулһан спонсорнуудые онсолон тэмдэглэе: А.А. Цыбенков, Н.М.Санжиева, О.Фёдоров, В.М. Цырендоржиев, А.С. Цыденжапов, В.Д. Ринчинова, С.А.Ванчугов, А.Д.Гомбоев, Ж.Базаров, Б.Б. Цыренов, А.В. Будаев, ИП "Б.Ф.Бадмаев", нютагай захиргаан.

1996 ондо хүзэгшэд Амгалантаһаа гарбалтай Шэбэртын хүзэгшэдэй түлөөлэгшэ Самбу Гармаевич Цыденжапов түрүүтэй мүргэлтэй Улаан-Хадын хормойдо дасан барихын эхиндэ дуган барьяа. 2000 ондо Хамба-лама Дамба Аюшеевэй даабаряар залуухан Баатар амбай шэрээтээр ерээ. Бэрхэ, шуран Баатар амбай томо дасан бариха гэжэ 2005 ондо Улаан-Үдэдэ мүнгэ зөөри сүглүүлхаяа марафон эмхидхэн байна. Бэшүүрэй аймаг соо 10% шахуу үндэһэн зон ажаһуудаг. Энэ тоодо Дунда Хэрэтын, Хаяагай ба Харланай буряад зон Мөөрөөшын дасанда мүргэдэг. 5 жэлэй үедэ хүн зонһоо мүнгэ татажа, модо шулуугаар зон туһалаа, нютагай шадалтай бэрхэ хүбүүд: Иннокентий Егоров, Валерий Доржиев, Бато Семёнов, Владимир Павлов, Индира Шагдарова болон бусадые онсо тэмдэглэмээр. Нютагаймнай үмсын ажалтай олон зоной оролдолгоор 14x18 хэмжүүртэй 3 дахар томо шулуун дасан баригдаа. 2010 оной октябриин 16-да Шэбэртын дасанай арамнайгада Хамба лама Дамба Аюшеев, Буряад ороной Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич, аймагай гулваа Ви-

Алтан хурьһэтэ дэлхэй дээрэ, үнгэтэ юртэмсэдэ элдэб юмэн тохёолдоно, газар хүдэлхэнь, вулканууд тэһэрхэнь олон. Түймэрнүүд олошорно, уһан ехээр халидаг болонхой, ханагдаагүй газарта дайн хүжэрнэ, элдэб үбшэн бии боллоно. Иимэ хүндэ сүмэн сагта энэ мүргэл ехэ хэрэгтэй. Олонхи зоной, ехэнхинь залуушуулай абари зан хубилаа. Ноёд бэе бээе хардаха, архи тамхинай, хара тамхинай харгы үргэн болонхой. Юундэшеб минии үхибүүн ябаханда, үбгэд, хүгшэд галаб эрьехэ саг ерэхэ гэжэ хэлсэдэг хэн. Мүргэл хэрэгтэй байна, хүн зонойнгоо тала харалсажа, залуушуулые зуб харгыдань оруулжа, амгалан байдалай түлөө, үри хүүгэдэй хайн ябахын тала хаража, байгааһаа хаража, аршалжа, бузараангүй мүргэжэ, шүтэжэ байял! Бурхандаа найдаад, өөһэдөө сарюун сэбэр, сэхэ хайн ябахамнай болтогой!

Ц. ЗАНДРАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

